

ΑΙ Ω Δ Α Ι Σ Ο Λ Ο Μ Ω Ν Τ Ο Σ *

(Εἰσαγωγή - Κείμενον - Ἑρμηνεία)

Υ Π Ο

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΤΣΑΚΩΝΑ

Ἑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΩΔΗ 36η

1. Ἀνεπαύθην ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Κυρίου·
Καὶ αὐτὸ ἀνήγαγέ με εἰς ὕψος.
2. Καὶ ἔστησέ με ἐπὶ τοὺς πόδας μου εἰς τὸ ὕψος τοῦ Κυρίου
ἐνώπιον τῆς τελειότητός Του καὶ τῆς δόξης Του,
ἐνῶ ἐγὼ ὕμνον (Αὐτὸν) διὰ τῆς ψαλμοῦδίας τῶν ὕμνων Του.
3. Αὐτὸ (τὸ πνεῦμα) προσήγαγέ με ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου·
καί, ἂν καὶ υἱὸς ἀνθρώπου (ἤμην),
ἐκλήθην πεφωτισμένος, υἱὸς τοῦ Θεοῦ.
4. Καὶ ὕμνον ἐν μέσῳ ὑμνούντων
καὶ μέγας ἐγενόμην ἐν μέσῳ τῶν ἰσχυρῶν.
5. Διότι, κατὰ τὴν μεγαλωσύνην τοῦ Ἑφίστου,
αὐτὸ (τὸ πνεῦμα) μ' ἔκαμε·
καί, κατὰ τὴν ἀνακαίνωσιν αὐτοῦ, Αὐτὸς μὲ ἀνεκαίρισε·
καὶ ἔχρισέ με ἀπὸ τῆς τελειότητός Του.
6. Καὶ ἐγενόμην ὡς εἷς τῶν ἐγγιζόντων Αὐτῷ
καὶ ἀνεώχθη τὸ στόμα μου, ὡς νέφος δρόσου.
7. Καὶ ἐξεχύθη ἡ καρδία μου
ὡς ἀναβλύζων χεῖμαρρος δικαιοσύνης,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 558 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

8. καὶ ἡ προσαγωγή μου (εἰς Αὐτόν) ἐγένετο ἐν εἰρήνῃ
καὶ ἐστερεώθην διὰ τοῦ πνεύματος τῆς δυναστείας Του.
Ἀλληλοῦα.

Ἐν τῇ Ὁδῇ ταύτῃ, κατὰ τρόπον διθυραμβικόν, ἐξαίρεται τὸ ἔργον τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ζωῇ τοῦ πιστοῦ. Προφητικὴ διδασκαλία καὶ ἐσχατολογικὴ φανέρωσις τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος ἐνοῦνται εἰς μίαν ἁρμονικὴν σύζευξιν καὶ ἀποκαλύπτεται ὁ ρόλος τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ ζωοποιήσει καὶ ἀνακαινώσει τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἣν τὸ Πνεῦμα διὰ τῶν πνευματικῶν ἀναβαθμῶν φέρει μέχρι τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, ἔνθα ἤχος καθαρὸς ἑορταζόντων ἐξαγγέλλει τὰ μεγαλεῖα τοῦ Ὑψίστου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σωτηρίας. Ἡ εἰκὼν τῶν στίχων τῆς Ὁδῆς ταύτης ἀπηχεῖ προφητικὴν καὶ ἀποκαλυπτικὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ ὅλη δὲ Ὁδὴ εἶναι μεστὴ βιβλικῶν ὅρων καὶ ἐκφράσεων κατὰ τὰ προφητικὰ καὶ ψαλμικὰ πρότυπα. Ἡ ὅλη Ὁδὴ κλιμακοῦται ἀπὸ τῆς ἐπιγείου καταστάσεως τοῦ πιστοῦ μέχρι τῆς προσπελάσεως τοῦ Θεοῦ ἐν ὑψηλοῖς, ἔνθα ὁ πιστὸς καθίσταται υἱὸς τέλειος καὶ πεφωτισμένος, χεῖμαρρος δικαιοσύνης καὶ ἐστηριγμένος ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τῆς δυναστείας τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 1. Ὁ στίχ. ἀποτελεῖ πιστὴν σχεδὸν ἀπόδοσιν τοῦ Ἰεζ. 2:2. «καὶ ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦμα καὶ ἀνέλαβέ με καὶ ἐξῆρέ με καὶ ἔστησέ με ἐπὶ τοὺς πόδας μου....». πρβλ. Ἰεζ. 8:3. 11:1. Τὸ τέλος τοῦ Ἰεζ. 2:2 ἀναφέρεται εἰς τὸν στίχ. 2 τῆς Ὁδῆς μας. Ὁ πιστὸς εἶναι πνευματοκίνητος καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου ἀνάγεται εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης τοῦ Κυρίου. Ἡ ἀνάπαυσις ἐν τῷ Πνεύματι ἢ ἐν τῷ Κυρίῳ ἀποτελεῖ ἐκφρασιν δηλωτικὴν τῆς προνομιακῆς τοῦ πιστοῦ καταστάσεως καὶ μαρτυρίαν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀναγεννήσεως (πρβλ. Ὁδ. 20:8. 3:6). Ἡ δρᾶσις τοῦ θείου Πνεύματος εἶναι στοιχεῖον τῆς μεσσιανικῆς ἐποχῆς, ἣν σαφῶς ἐνταῦθα βεβαιοῖ ὁ ποιητής. Ἡ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἢ τοῦ Χριστοῦ ἀναγωγή τοῦ πιστοῦ εἰς ὕψος ἀποτελεῖ καὶ καινοδιαθηκικὴν διδασκαλίαν (Ἐφεσ. 2:6. Κολ. 2:12).

Στίχ. 2. Ὁ πιστὸς διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου ἐνισχύεται καὶ ἐνδυναμοῦται καὶ σωματικῶς. Ἡ καὶ ἐν τῷ στίχ. τούτῳ ἐπαναλαμβάνομένη ἐκφρασις «εἰς τὸ ὕψος τοῦ Κυρίου» δηλοῖ τὴν ἐνώπιον τῆς θείας μεγαλειότητος καὶ δόξης παράστασιν τοῦ πιστοῦ, ὡς βεβαιοῦται ἐν τῷ στίχῳ, ἦτοι ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὡς μαρτυροῦν οἱ στίχ. 3 καὶ 6. Οἱ ὅροι «τελειότης» καὶ «δόξα» ἀναφέρονται εἰς τὰ θεῖα ἰδιώματα, καθ' ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ συνι-

σταμένη τῆς τελειότητος καὶ οἰκεῖ ἐν δόξῃ καὶ φωτὶ ἀπροσίτῳ. Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς θείας ὀπτασίας εὐρεθεὶς ὁ πιστὸς ἐκπαῖ εἰς ἀνύμνησιν τοῦ Κυρίου διὰ τῆς ἀπαγγελίας τῶν ὕμνων Του, περὶ ὧν ἐκ τῆς Ῥωδῆς δὲν ἔχομεν πλείονας μαρτυρίας (πρβλ. Ῥδ. 40:5).

Στίχ. 3. Ὁ στίχ. περιγράφει τὴν τοῦ πιστοῦ θείαν ἀλλοίωσιν, ἐνῶ ἐν ἀρχῇ τονίζει πάλιν τὴν ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ παράστασιν αὐτοῦ. Ἡ πνευματικὴ αὕτη ἀλλοίωσις τονίζεται διὰ τῆς μνείας τῶν δύο τοῦ πιστοῦ καταστάσεων. Οὗτος βασικῶς εἶναι θνητός, υἱὸς ἀνθρώπου, ἄνθρωπος, καὶ διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐπεμβάσεως καὶ ἀναγωγῆς αὐτοῦ εἰς ὕψος, ὁ υἱὸς ἀνθρώπου καθίσταται υἱὸς Θεοῦ, πεφωτισμένος. Τὸ «υἱὸς ἀνθρώπου» πλειστάκις μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ καὶ δηλοῖ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Τὸ «πεφωτισμένος» ἀναφέρεται ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ θείου βαπτίσματος; Ἡ εἶναι δηλωτικὸν τοῦ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ βαπτίσματος τοῦ πιστοῦ (Πράξ. 1:5. Μᾶρκ. 1:8. Λουκ. 3:16. Ἰωάν. 1:33) κατὰ τὴν ἐσχατολογικὴν ἐποχὴν; Ὁ στίχ. οὗτος ὑπαινίσσεται μᾶλλον τὸ δεύτερον. Τελικὸς τοῦ πιστοῦ σκοπὸς εἶναι νὰ καταστῇ οὗτος «υἱὸς Θεοῦ». Ἡ θεία υἰοθεσία εἶναι καρπὸς τῆς καινῆς κτίσεως, τῆς κατὰ Χριστὸν κτισθείσης. Ὡς υἱὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ πιστὸς ἔχει τὴν προσαγωγὴν πρὸς τὸν Πατέρα (Ρωμ. 5:2, Ἐφεσ. 2:18. 3:12. Α'. Πέτρ. 3:18).

Χαρακτηριστικὸν ἐνταῦθα εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὸ «πνεῦμα» ἐν τῷ συριακῷ κειμένῳ παρίσταται ὡς θηλυκοῦ γένους. Ὡς θηλυκοῦ γένους ὅμως παρίσταται καὶ τὸ πνεῦμα (ἡἷη) ἐν τῇ ἐβραϊκῇ γλώσσῃ³⁶. Τοῦτο οὐδὲν ἁπλοῦς σημαίνει μετάφρασιν ἐξ ἐβραϊκοῦ πρωτοτύπου τῆς Ῥωδῆς, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἰδιάζον γνῶρισμα τῆς συριακῆς γλώσσας (B e r n a r d, "Ενθ' ἀν., σ. 121).

Στίχ. 4. Ἡ εἰκὼν εἶναι ἀποκαλυπτικῆς ὕφης. Ὁ πιστὸς συμμετέχει εἰς χορείαν ὅλην ὑμνοῦντων τὸν Κύριον καὶ καθίσταται μέγας ἐν μέσῳ ἰσχυρῶν παρὰ τῷ Θεῷ. Τὸ τελευταῖον «μέγας ἐγενόμην ἐν μέσῳ τῶν ἰσχυρῶν» μαρτυρεῖ τὴν ὑπεροχὴν, εἰς ἣν ἐξήρθη ὁ πιστὸς διὰ τοῦ Πνεύματος (Ματθ. 5:19. 20:26. Μᾶρκ. 10:43. Λουκ. 1:15,32. Ἐβρ. 11:24. Ἀποκ. 20:12. 19:5).

Στίχ. 5. Μεγαλωσύνη — ἀνακρίνωσις — τελειότης εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ πιστῷ, ὅστις ἐντροφεῖ εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου. Ἡ μεγαλωσύνη εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ Θεοῦ (Ἐβρ. 1:3.8:1.

36. Β. Βέλλα, Γραμματικὴ τῆς Ἐβραϊκῆς γλώσσας, Ἀθήναι 1959, σ. 37.

Ἰούδ. 25), ἥς μετέχει ὁ ἄνθρωπος, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος. Ἡ ἀνακαίνωσις εἶναι ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος ἢ τοῦ Χριστοῦ. (Β'. Κορ. 4:16. Κολ. 3:10. Ρωμ. 12:2. Τίτ. 3:5). Τὸ δὲ χρῖσμα τῆς τελειότητος (Β'. Κορ. 1:21. Α'. Ἰωάν. 2:20,27) ἀποτελεῖ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν εἰσέρχεται ὁ πιστός, καθιστάμενος οὕτω χριστός Κυρίου. Ὁ Μεσσίας ἐπίσης εἶναι χριστός Κυρίου (Ἡσ. 58:6. 61:1-2. Λουκ. 4:18).

Στίχ. 6-7. Ὡν καινὴ κτίσις καὶ τέλειος ὁ πιστός καθίσταται ὡς εἷς τῶν ἐγγιζόντων εἰς τὸν Κύριον. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς σαφῶς ὁμιλεῖ περὶ τῆς κοινωνίας μετὰ τοῦ Κυρίου ἐν πνεύματι, ὡς καρποῦ τῆς νέας ζωῆς (Α'. Κορ. 1:9. Α'. Ἰωάν. 1:6. Α'. Πέτρ. 5:1. Β'. Πέτρ. 1:4). Ὑπ' αὐτὴν δὲ τὴν κατάστασιν διατελῶν ὁ πιστός ἀνοίγει τὸ στόμα του, ὡς νέφος δρόσου, καὶ ἐκχέει τὴν καρδίαν του, μεταβαλλόμενος εἰς ἀναβλύζοντα χεῖμαρρον δικαιοσύνης καὶ ἐξαίρων οὕτω τὴν δικαίωσιν, ἥς αὐτὸς ἔτυχε διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ πίστεως (Ρωμ. 5:1. Α'. Κορ. 6:11. Γαλ. 3:24. Τίτ. 3:7. πρβλ. Α'. Τιμ. 3:16).

Στίχ. 8. Ἡ πρὸς Θεὸν προσαγωγή τοῦ πιστοῦ εἶναι εἰρηνικὴ, καθ' ὅσον ἀποτελεῖ καρπὸν τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης (Φιλιπ. 4:7), ὁ δὲ Θεὸς εἶναι Θεὸς τῆς εἰρήνης (Ρωμ. 15:33. 16:20. Α'. Κορ. 14:33. Β'. Κορ. 13:11. Φιλιπ. 4:9. Β'. Θεσ. 3:16. Ἑβρ. 13:20).

Ἡ ὅλη δὲ Ὠδὴ κλείει διὰ τῆς ἐπαναβεβαιώσεως τοῦ ποιητοῦ, ὅτι τὸ ὅλον ἔργον τῆς σωτηρίας του εἶναι ἔργον τοῦ Πνεύματος τῆς δυναστείας τοῦ Κυρίου, Ὅστις εἶναι ὁ μόνος δυνάστης (Α'. Τιμ. 6:15), τὸ δὲ πνεῦμα Αὐτοῦ εἶναι πνεῦμα δυνάμεως καὶ ἰσχύος (Λουκ.: 24:49. Πράξ. 1:8. 10:38. Ρωμ. 15:19).

ΩΔΗ 37η

1. Ἐξέτεινα τὰς χεῖράς μου εἰς τὸν Κύριόν μου
καὶ εἰς τὸν Ὑψιστον ἕψωσα τὴν φωνήν μου
2. καὶ ἐλάλησα διὰ τῶν χειλέων τῆς καρδίας μου
καὶ Αὐτὸς ἤκουσέ μου, ἐν τῷ ἐγγίξειν τὴν φωνήν μου εἰς Αὐτόν.
3. Καὶ ἡ ἀπάντησίς Του ἦλθεν εἰς ἐμὲ
καὶ ἔδωκέ μοι τοὺς καρποὺς τῶν κόπων μου
4. καὶ ἔδωρήσατό μοι ἀνάπανσιν
διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου.

Ἀλληλοῦϊα.

Λατρευτικῆς ὑφῆς εἶναι καὶ ἡ παροῦσα ᾠδὴ, ἐν ἣ ὁ ποιητὴς διὰ τεταμένων χειρῶν, ὡς εἰς προσευχὴν, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Κύριον καὶ πρὸς τὸν Ὑψιστον ἀνυψοῦ τὴν φωνὴν του. Ἐν τῇ λατρευτικῇ ταύτῃ στιγμῇ ὅλος ὁ ἄνθρωπος, ἐξωτερικὸς καὶ ἐσωτερικὸς, συμμετέχει καὶ ὡς καρπὸς αὐτῆς τῆς ὅλης ψυχῆ τε καὶ σώματι ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Κύριον παρέχεται εἰς τὸν πιστὸν ἢ δωρεὰ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς χάριτος. Ἡ ᾠδὴ περιγράφει τοὺς δύο πόλους τῆς θρησκευτικῆς ἀφοσιώσεως, τὸν ἀνθρώπινον καὶ τὸν θεῖον, τὴν μυστικὴν ἔνωσησιν τῶν δύο αὐτῶν κόσμων καὶ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς θρησκευτικῆς ἐμπειρίας τοῦ πιστοῦ, βιοῦντος τὰς δωρεὰς τοῦ Πνεύματος.

Στίχ. 1-2. Ὁ ποιητὴς, ἐλεύθερος ὢν ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας (πρβλ. ᾠδ. 21:1), ἀνυψοῦ τὰς χεῖρας διὰ προσευχὴν πρὸς τὸν Κύριον καὶ διὰ τῆς φωνῆς του ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ὑψιστον. Ἡ κραυγὴ του ὅμως αὕτη ἀποτελεῖ αἰσθητὸν σημεῖον τῆς ἐκχύσεως τῆς καρδίας του, ἥτις λαλεῖ διὰ τῶν χειλέων (πρβλ. ᾠδὴ 21:7). Πρόκειται περὶ ἐντόνου στιγμῆς προσευχῆς, ἐνθυμιζούσης ἐκφράσεις τῶν Ψαλμῶν τῆς Π.Δ. Ἡ ἐμπειρία τοῦ ποιητοῦ ἐνταῦθα εἶναι τεκμηριωμένη, διότι ζῆ μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ἀμέσου εἰσακούσεως τῆς προσευχῆς του ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καθὼς αὕτη ἐγγίζει εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κυρίου. Ἡ σκηνὴ ὑπεθυμίζει τὸ ψαλμικὸν «πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα καὶ εἰσήκουσέ μου» (Ψαλμ. 119 (120):1).

Στίχ. 3. Καρπὸς αὐτῆς τῆς ἐντόνου τοῦ ποιητοῦ προσευχῆς εἶναι ἡ ἄμεσος τοῦ Κυρίου ἀπάντησις διὰ τῆς παροχῆς τῶν καρπῶν τῶν πόνων τοῦ ποιητοῦ, οἵτινες ἐκτίθενται εἰς τὸν ἀκολουθοῦντα στίχον.

Στίχ. 4. Οἱ καρποὶ οὗτοι τῆς θείας δωρεᾶς εἶναι ἡ ἀνάπαυσις, ἣς ἀπολαμβάνει ὁ πιστὸς, ζῶν ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς θείας χάριτος. Ἡ δυὰς «χάρις—ἀνάπαυσις» εἶναι συνήθης τρόπος διατυπώσεως τῆς θρησκευτικῆς ἐμπειρίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας βιοῖ ὁ πιστὸς τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας (πρβλ. ᾠδ. 3:6).

ΩΔΗ 38η

1. Ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας,
ὡς ἐφ' ὄρατος·
2. καὶ ἡ Ἀλήθεια ἔλαβέ με καὶ ὠδήγησέ με·
καὶ ἤγαγέ με διὰ μέσον λάκκων καὶ στενῶν φαράγγων·
καὶ διεφύλαξέ με ἐκ βράχων καὶ κυμάτων·
3. καὶ ἐγένετό μοι εἰς λιμένα σωτηρίας·
καὶ ἔθετό με ἐπὶ κλίμακος ζωῆς αἰωνίου·

4. καὶ συνεπορεύθη μετ' ἐμοῦ καὶ ἠτοίμασεν ἀνάπαυσιν δι' ἐμὲ
καὶ δὲν ἐπέτρεψε νὰ πλανηθῶ,
διότι ἦτο ἡ ᾠδή Ἀλήθεια.
5. Καὶ δὲν διέτρεξα κίνδυνον,
διότι μετ' Αὐτοῦ περιεπάτησα·
6. καὶ οὐκ ἐπλανήθην ἐν τινι,
διότι ὑπήκουσα τῇ ᾠδῇ Ἀληθεία.
7. Διότι Πλάνη φρυγαδεύεται ἀπ' αὐτῆς
καὶ οὐκ ἀπαντᾷ αὐτῇ·
ἀλλ' ἡ ᾠδή Ἀλήθεια χωρεῖ ἐν ὁδοῦ εὐθεία καὶ
8. πᾶν, ὅ,τι δὲν ἐγνώριζον, ἐφανερώσε μοι·
πάντα τὰ δηλητήρια τῆς πλάνης
καὶ τοὺς λοιμοὺς (μάστιγγας) τοῦ θανάτου.
ἅτινα, νομίζουσιν, ὡς γλυκύτητα.
9. Καὶ εἶδον τὸν Διαφθορέα τῆς διαφθορᾶς
ὅτε ἡ νύμφη, ἡ διεφθαρμένη, ἐστολίσθη·
καὶ τὸν νυμφίον, τὸν διαφθείροντα καὶ διαφθειρόμενον.
10. Καὶ ἠρώτησα τὴν ᾠδὴν Ἀλήθειαν·
τίνες εἰσὶν οὗτοι;
καὶ εἶπέ μοι· Οὗτός ἐστιν ὁ ᾠδῶν Ἀπατῶν καὶ ἡ Πλάνη.
11. Καὶ οὗτοι ὁμοιοὶ εἰσὶ τῷ ᾠδῶν ἠγαπημένῳ καὶ τῇ Νύμφῃ Αὐτοῦ·
καὶ πλανῶσι καὶ διαφθείρουσι τὸν κόσμον·
12. καὶ προσκαλοῦσι πολλοὺς εἰς τὸ συμπόσιον
13. καὶ δίδουν εἰς αὐτοὺς νὰ πίωνται ἐκ τοῦ οἴνου τῆς μέθης των,
καὶ αὐτοὶ ἐξεμοῦν τὴν σοφίαν των καὶ γινῶσιν,
καὶ οὕτω καθιστῶσιν αὐτοὺς ἀσυνέτους·
14. καὶ ἀκολούθως καταλείπουσιν αὐτοὺς
καὶ τότε αὐτοὶ περιφέρονται ὡς παράφρονες διαφθείροντες·
ὁρῶντες, ὅτι αὐτοὶ στεροῦνται καρδίας
καὶ οὔτε ζητοῦσιν αὐτήν.
15. Καὶ ἐγενόμην σώφρων,
ὥστε νὰ μὴ πέσω εἰς χεῖρας τοῦ ᾠδῶν Ἀπατῶντος·
καὶ ἠδύχισα ἑμαυτόν,
διότι ἡ ᾠδή Ἀλήθεια μετ' ἐμοῦ ἐπορεύθη·

16. και ἐστερεώθην και ἔζησα και ἐλυτρώθην
17. και τὰ θεμέλιά μου ἐτέθησαν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Κυρίου·
διότι Αὐτὸς ἐθεμελίωσε με.
18. Διότι Αὐτὸς ἔθετο τὴν ρίζαν
και ἐπότισεν αὐτὴν
και ἐστερέωσεν αὐτὴν
και ἠλόγησεν αὐτήν·
καὶ οἱ καρποὶ τῆς εἶναι αἰώνιοι.
19. Αὐτὴ ἔσκαψεν εἰς βάθος
και ἀνέβλωσε
και ἐξηπλώθη
και διηρῶνθη.
20. Καὶ ὁ Κύριος μόνος ἐδοξάσθη
διὰ τὸ φύτευμά Του και τὴν καλλιέργειάν Του.
διὰ τῆς φροντίδος Του
και τῆς εὐλογίας τῶν χειλέων Του,
21. διὰ τῆς ὡραίας φυτείας τῆς Δεξιᾶς του·
και διὰ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τῆς φυτείας Του
και διὰ τῆς βουλῆς τοῦ νοός Του.
- Ἀλληλοῦτα.

Ἐν τῇ Ῥωδῇ ταύτῃ τὸ πρόσωπον εἶναι ὁ σεσφωμένος πιστός, ὅστις ἐκθειάζει τὸ γεγονός τῆς ἀνόδου του εἰς τὸ ἄρμα τοῦ φωτός τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἄρμα ἐξησφάλισεν εἰς αὐτὸν προστατευτικὴν ἀσπίδα ἔναντι παντὸς κινδύνου και ὀδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὸν λιμένα τῆς σωτηρίας. Ἡ πορεία ἡμῶς πρὸς ἠτοιμασμένην διὰ τὸν πιστὸν ἀνάπαυσιν δὲν εἶναι ὀμαλὴ και εὐδιάβατος, ἀλλ' εἶναι πλήρης κινδύνων και πλεκτανῶν, ἅτινα πάντα ἀποφεύγει ὁ πιστός καθοδηγούμενος ὑπὸ τῆς ἀληθείας. Ἡ νοουμένη ἐνταῦθα ἀλήθεια δὲν εἶναι κοσμικὴ και ἐφήμερος, ἀλλ' αἰωνία και ἀναλλοίωτος, εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Κύριος (στίχ. 5, 17, 18, 20, 21). "Ὅστις καθοδηγεῖ τὸν πιστὸν και, ὡς φιλόπνοος φυτουργός, ἐπιμελεῖται τοῦ πιστοῦ.

Ἡ ἐγκόλπωσις τῆς ἀληθείας ὑπὸ τοῦ πιστοῦ ἀποτελεῖ μέσον και σκοπὸν με τελικὴν κατάφασιν τὴν ἠθικὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου και τὴν καταφύτευσιν του εἰς τὴν χώραν τοῦ Κυρίου, ἔνθα ὡς καλλίκαρπον δένδρον ἀπολαύει αἰωνίου χαρᾶς και ἀγαλλιάσεως. Ὁ τονισμὸς δὲ τοῦ καθοδηγητικοῦ ῥόλου τῆς ἀληθείας ἐνταῦθα ἀποκτᾷ μείζονα σπουδαιότητα και σημασίαν. Καὶ τοῦτο,

διότι, ἐκτὸς τοῦ γεγονότος, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τὸ summum bonum διὰ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι τὸ μόνον μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ περιβάλλοντος τὸν ἄνθρωπον ὀλέθρου. Ἡ Ὠδὴ διακρίνεται διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς τονιζομένην ὡς ἐπικρατοῦσαν ἐν κόσμῳ ὀξεῖαν διαρχίαν (dualismus), τὴν πάλιν μεταξὺ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πλάνης, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκλέξῃ. Ἡ διαρχία αὕτη εἶναι ἀδύνατος ἀνάγκη διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ὀφείλει νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀποφύγῃ τὸν ὕληθρον καὶ τὴν καταστροφὴν. Ἡ διαρχία αὕτη ἐνθυμίζει ἰωάννειον καὶ ἀποκαλυπτικὴν τοιαύτην, διὸ καὶ ὁ ποιητὴς προβαίνει εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν συνεπειῶν ἐκάστης προαιρέσεως ἐπὶ τῷ τελικῷ σκοπῷ, ὅπως ἐξάρῃ τὸ λυσιτελὲς καὶ σωτήριον τῆς κτήσεως τῆς ἀληθείας καὶ παρακινήσῃ πρὸς αὐτὴν τὸν μεταξὺ τῶν δύο ὁδῶν εὐρισκόμενον ἄνθρωπον³⁷.

Ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως χρησιμοποιοιμένη ὁρολογία εἶναι βαθέως βιβλική, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ ἡ διαρχία τῆς ζωῆς περιγράφεται δι' εἰκόνων καὶ φράσεων ἐχουσῶν τὰς ρίζας των εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀτμόσφαιραν τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων.

Ἡ φύσις τῆς ἀληθείας δὲν ὀρίζεται ἐγγύτερον. Καθίσταται ὅμως σαφὴς ἐκ τῶν ἀντιθέτων πόλων (ἀπάτη, πλάνη, διαφθορά) ὡς καὶ ἐκ τῶν καρπῶν, οὓς προσπορίζει εἰς τὸν πιστόν, καὶ ἐκ τῆς πηγῆς, ἐξ ἧς προέρχεται, ἦτοι ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυρίου, "Ὅστις καταφυτεύει αὐτὴν εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν καὶ καθιστᾷ αὐτὴν ἰκανὴν νὰ ἀποδίδῃ τοὺς καρπούς της. Πρόκειται λοιπὸν περὶ τῆς μόνης ἀληθείας, τῆς ἐχούσης πηγὴν τὸν Θεόν, ἦτοι τῆς θεογνωσίας, καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἀπορροῦσης λυτρώσεως καὶ σωτηρίας.

Στίχ. 1. Ἐνταῦθα ὁ πιστὸς παρίσταται ὡς ἔχων δεχθῆ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, καὶ ὡς ἔχων ἀνέλθει εἰς αὐτό, ὡς ἐφ' ἄρματος. Ἡ εἰκὼν τοῦ ἄρματος εἶναι δεκτικὴ διαφόρων ἐρμηνειῶν. Τὸν διὰ τοῦ ἄρματος συμβολισμὸν τοῦ πλοίου δέχεται ὁ Harris (Bernard, "Ἐνθ' ἄν., σ. 123), ὁρμώμενος ἐκ τοῦ ῥήματος «ἀνῆλθον», τὸ ὁποῖον κατὰ δόκιμον συριακὴν ἔκφρασιν δηλοῖ ἄνοδον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος πλοίου. Ἄν καὶ ὁ συμβολισμὸς δὲν εἶναι ἀσυνήθης, ἐν τούτοις ὅμως αἱ ἐν τῇ Ὠδῇ ἐκφράσεις, δι' ὧν παρίστανται τὰ ἐμπόδια, ἀφ' ὧν σφίζει τὸ ἄρμα, δὲν εὐνοοῦν τὴν ἔννοιαν τοῦ πλοίου. Ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸναντίον σαφὴς ἐνταῦθα, ὡς βεβαιοῦται καὶ ἀπὸ συναφεῖς πατερικὰς ἐκφράσεις (Bernard, "Ἐνθ' ἄν., σ. 123-4), καθ' ἃς ἡ Ἐκκλησία παρίσταται ὡς ἄρμα καὶ ὄχημα ὀδηγούμενον ὑπὸ τοῦ

37. Διὰ τὸ δλον θέμα τῆς κρατούσης εἰς τὴν Ὠδὴν ταύτην, καὶ γενικώτερον εἰς ὅλας τὰς Ὠδὰς, διαρχίας πρβλ. τὴν προσφάτως κυκλοφορήσασαν μελέτην τοῦ James H. Charlesworth, «Qumran, John and the Odes of Solomon» εἰς τὸ ἔργον John and Qumran, edited by J. H. Charlesworth, London 1972, σ. 107-136, εἰδικώτερον εἰς σ. 117-123, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς δίδει μίαν ἐκτενῆ περιγραφὴν τῆς διαρχίας, τῆς ἀπαντώσης εἰς τὰς Ὠδὰς.

Χριστοῦ, ἣ καὶ ὡς π λ ο ῖ ο ν ἣ ὀ λ α ς τῶν σεσωσμένων. Ἐν εὐρυτέρᾳ δ' ἐννοίᾳ ὁ στίχος περιγράφει τὴν περιοχὴν τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας, ἐν ἣ εἰσέρχεται ὁ πιστὸς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας του ἣ καὶ τοῦ Βαπτίσματος εἰδικώτερον, μεταπηδῶν ἐκ τοῦ σκοτόυ καὶ τῆς πλάνης εἰς τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἀλήθεια αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἀποτελεῖ ἀσφαλιστικὴν δικλιεῖδα, προστατεύουσα τὸν εἰς ποικίλας ἀντιζοότητας ἐκτεθειμένον ἄνθρωπον καὶ ὀδηγοῦσα αὐτὸν εἰς τὸν τελικόν του σκοπόν. Τοῦτο καθίσταται σαφές καὶ ἐκ τῶν ἀκολουθούντων στίχων.

Στίχ. 2. Ὁ πιστὸς τελῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἀληθείας καὶ καθοδηγούμενος ὑπ' αὐτῆς, παρακάμπτει ἀσφαλῶς πάντα τὰ εἰς τὴν πορείαν του παρεμβαλλόμενα ἐμπόδια, ἅτινα ὀρίζονται ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ὡς λάκκοι καὶ στενὰ φαράγγια καὶ βράχοι καὶ κύματα. Τὰ ἐμπόδια ταῦτα ὀρθοῦνται εἰς τὴν πορείαν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ τὴν ἐξαφανίσουν. Ὁ πιστὸς δὲν παρίσταται ἐνταῦθα ὡς νεοφώτιστος περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' ὡς ἔμπειρος καὶ δεδοκιμασμένος χριστιανός, ἔχων ἀντιμετωπίσει πολλοὺς καὶ ποικίλους κινδύνους καὶ ἔχων διαφύγει αὐτοὺς τῇ βοήθειᾳ τῆς ἀληθείας. Δὲν καθορίζονται ἐγγύτερον τὰ ἐμπόδια. Ἀναμφιβόλως ὅμως πρόκειται περὶ ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, οὓς ἀντιμετωπίζει ὁ πιστὸς. Ἐνταῦθα ὁ ρόλος τῆς ἀληθείας εἶναι ἀ ρ ν η τ ι κ ὸ ς, δηλαδὴ αὕτη προστατεῖ ἀπὸ διολισθήσεων καὶ παρεκτροπῶν (πρβλ. Ὁδὴ 17:5).

Στίχ. 3. Ἐνταῦθα περιγράφεται ἡ θετικὴ προσφορά τῆς ἀληθείας, ὡς τῆς μόνης ἱκανῆς νὰ ὀδηγήσῃ τὸν πιστὸν εἰς λιμένα σωτηρίας καὶ νὰ τὸν τοποθετήσῃ εἰς τὰς ἀναβαθμίδας τὰς φερούσας εἰς ζωὴν αἰώνιον. Διὰ τῆς ἀληθείας ὁ πιστὸς προγεύεται τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ βιοῖ αὐτὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ. Ἐνταῦθα ἔχομεν ἀπήχησιν πραγματοποιηθείσης ἐσχατολογίας (realized eschatology), γνωστῆς ἐκ τῆς Κ.Δ. καὶ δὴ ἐκ τῆς ἰωαννείου γραμματείας.

Στίχ. 4. Καὶ ἐνταῦθα περιγράφονται οἱ θετικοὶ καρποὶ τῆς ἀληθείας, ἧτις συμπορεύεται μετὰ τοῦ πιστοῦ καὶ ἐτοιμάζει ἀνάπαυσιν δι' αὐτὸν (Ματθ. 11:29). Τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον τονίζει ἐκ νέου τὸν προστατευτικὸν ἔναντι οἰασδήποτε πλάνης ρόλον τῆς ἀληθείας, ὃν ρόλον αἰτιολογεῖ ὁ ποιητὴς τονίζων, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ Ἀλήθεια. Ἡ ἔξαρσις τῆς ἀληθείας, τῆς μιᾶς καὶ μόνης σωζούσης, πιθανὸν νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν καταδίκην οἰασδήποτε ἄλλης δοξασίας διεκδικούσης τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀληθείας. Ὁ ποιητὴς πιθανὸν νὰ ὑπαινίσσῃται δοξασίας ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐνέσκηψαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ αὐτῆς τῆς συστάσεώς της, ὡς μαρτυρεῖ ἡ Κ.Δ.

Στίχ. 5. Ὁ ποιητὴς ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀληθείας, τῇ βοήθειᾳ τῆς ὁποίας οὗτος δὲν ἐπλανήθη, οὔτε διέτρεξε κίνδυνον. Αἰτιολογῶν δὲ αὐτὸ λέγει, ὅτι περιεπάτησε μετ' Αὐτοῦ. Τινὲς ἐρμηνεύουν τὸ «μετ' Αὐτοῦ» ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸν Νῶε, λόγῳ τοῦ συσχετισμοῦ τοῦ ἄρματος πρὸς τὴν Κιβωτὸν (B e r n a r d, Ἐνθ' ἄν., σ. 125). Τοιοῦτόν τι φαίνεται ἀπίθανον, διότι

ὁ Νῶε δὲν ἦτο ἡ ἀλήθεια. Πρόκειται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ὁδὸς (Ἰωάν. 14:6. Α' Ἰωάν. 5:20). Τοῦτο καθίσταται σαφὲς καὶ ἐκ τῶν στίχων 17-21.

Στίχ. 6. Ὁ ποιητὴς καὶ πάλιν τονίζει τὴν σημασίαν τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν ἀλήθειαν, χάριν τῆς ὁποίας κατέστη ἄτρωτος ἀπὸ πάσης προσβολῆς τῆς πλάνης.

Στίχ. 7-8. Ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς ἀληθείας φυγαδεύεται ἡ πλάνη, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἄρνησιν τῆς ἀληθείας. Ἀκολουθῶς ἐξαίρονται τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα Ἀληθείας καὶ Πλάνης. Αἱ ὁδοὶ τῆς ἀληθείας εἶναι εὐθεῖαι καὶ ἔργον τῆς εἶναι νὰ ἀποκαλύπτῃ τὰ μυστήρια ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ καθιστᾷ γνωστὰς ὅλας τὰς μεθόδους καὶ τὰ δηλητήρια τῆς πλάνης καὶ τοὺς λοιμούς τῆς, ἅτινα προβάλλονται ὑπὸ τὸν μανθῦαν τῆς γλυκύτητος. Διὰ τῆς ἀληθείας, ὡς λυδίας λίθου, ὁ πιστὸς ἀνακαλύπτει πάσας τὰς μεθοδείας τοῦ κακοῦ καὶ τῆς πλάνης, αἵτινες ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ προξενήσουν τὸν θάνατον εἰς ἐκείνους, οἵτινες γέονται αὐτῶν. Πολυμήχανος καὶ ποικιλότροπος εἶναι ἡ μεθοδεῖα τῆς πλάνης καὶ τὸ δηλητήριον τοῦ θανάτου προβάλλεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς γλυκύτητος. Ὁ ποιητὴς εἶναι βαθὺς γνώστης τῆς προβατοσχήμου ἐμφανίσεως τῶν λύκων, οἵτινες ζητοῦν τίνα καταπίουν (Ματθ. 7:15. Α'. Πέτρ. 5:8). Ἡ γλῶσσα τοῦ συγγραφέως εἶναι ἀποκαλυπτικὴ καὶ ὀρθῶς ὁ Β e r n a r d ("Ἐνθ' ἄν., σ. 125) θεωρεῖ τὸν στίχον ὡς ὑπαινιγμὸν τοῦ 16ου κεφ. τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Στίχ. 9. Ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα χρησιμοποιοεῖ τὴν βιβλικὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου καὶ τῆς Νύμφης πρὸς ἀπεικόνισιν τοῦ Διαφορώως καὶ τῆς Νύμφης τῆς διεφθαρμένης, δι' ὧν παρίστανται ὁ Ἀπατῶν καὶ ἡ Πλάνη (στίχ. 10). Ἡ προσωποποιήσις ἐντείνει τὰς ἐννοίας τῆς Ἀπάτης καὶ τῆς Πλάνης καὶ τίθεται κατ' ἀντιπαράστασιν τοῦ Ἠγαπημένου καὶ τῆς Νύμφης, ἥτοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του.

Ὁ χαρακτήρ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ νυμφίου εἶναι ἡ διαφορὰ. Οὗτος διαφθείρει ἀλλὰ καὶ διαφθείρεται. Ἡ δὲ νύμφη, οὔσα διεφθαρμένη, προβάλλει στολισμένη διὰ πολυτίμων ἀντικειμένων (πρβλ. Ἀποκ. 17:4). Ἡ ὅλη εἰκὼν ἐπιτείνει τὴν ἐννοίαν τῆς γλυκύτητος (στίχ. 8), ὑφ' ἣν δρᾷ ἡ Πλάνη καὶ ἡ Ἀπάτη. Ἀπεικονίζει δὲ ἐποχὴν, καθ' ἣν πολλοὶ πλάνοι καὶ ἀντίχριστοι ἔχουν διασπαρῆ εἰς τὸν κόσμον (Β'. Ἰωάν. 7. Α'. Ἰωάν. 2:18).

Στίχ. 10. Ὁ ποιητὴς διὰ μέσου τῆς Ἀληθείας πληροφοροεῖται περὶ τοῦ Νυμφίου καὶ τῆς Νύμφης, δι' ὧν προσωποποιεῖται ὁ Ἀπατῶν καὶ ἡ Πλάνη.

Στίχ. 11. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ στίχ. ἡ δυὰς «Ἀπατῶν-Πλάνη» παρομοιάζεται πρὸς τὸν Ἠγαπημένον καὶ τὴν Νύμφην αὐτοῦ, ἥτοι τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν (Ἰωάν. 3:29). Ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ Ἰωάννου τὰ ζεύγη ταῦτα παρίστανται ὡς «ἀρνίον-νύμφη» (Ἀποκ. 21:9) καὶ «θηρίον-πόρνη» (Ἀποκ. 17:15-16).

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ στίχ. περιγράφεται τὸ ἔργον τοῦ Ἀπατῶν-
τος καὶ τῆς Πλάνης, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν παραπλάνησιν καὶ διαφθορὰν
τοῦ κόσμου. Ἐνταῦθα ὑφίσταται συνάρτησις πλάνης — διαφθορᾶς — κόσμου,
τοῦ τελευταίου λαμβανομένου ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς μακρὰν τῆς χάριτος εὐρι-
σκομένης πραγματικότητος. Τὸ πεδῖον τῆς πλάνης καὶ τῆς διαφθορᾶς εἶναι ὁ
κόσμος, ὅστις δὲν γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. Ἡ ἔν-
νοια τοῦ κόσμου εἶναι καθαρῶς ἰωάννειος.

Στίχ. 12-14. Οὗτοι περιγράφουν τὸ ἔργον τῆς πλάνης καὶ τοῦ διαφθο-
ρέως, ὅπερ λαμβάνει τὴν μορφήν συμποσίου, ἀναλόγου πρὸς τὸ Παρ. 9:1 ἐξ.,
ὅπερ πιθανῶς ὁ συγγραφεὺς εἶχεν ἐν νῶ, καὶ κυρίως πρὸς τὸ Ἀποκ. 17:2 καὶ
18:3. Ἡ μέθη τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀπάτης καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἀσυνέτους,
διότι οὗτοι ἀποβάλλουν τὴν σοφίαν καὶ γινώσκιν των. Ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα σαφῶς
ἀναφέρεται εἰς περιπτώσεις ἀνθρώπων, οἵτινες ἐγνώριζον τὴν σοφίαν, διὰ τῆς
ἐμπλοκῆς των ὅμως εἰς τὴν μέθην τῆς πλάνης κατέστησαν ἄφρονες καὶ ἀσύνετοι.
Πρόκειται, λοιπόν, περὶ ἀποστατῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, περὶ ὧν ὁμιλεῖ καὶ
ἡ Α'. Ἰωάν. (2:18 ἐξ.) καὶ ἡ Α'. Τιμ. (4:1 ἐξ.). Ὁ συγγραφεὺς τῶν Ὠδῶν
ζῆ τὸ δρᾶμα αὐτὸ τῆς ἀποστασίας καὶ ζητεῖ ν' ἀποτρέψῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ
παρομοίων ὀλισθήσεων. Χαρακτηριστικὸν δὲ αὐτῶν τῶν ἀσυνέτων καὶ πλανη-
θέντων εἶναι ἡ ἀνεσιτιότης καὶ ἡ παραφροσύνη, ἅτινα μεταβάλλουν αὐτοὺς εἰς
ἡθικὰ καὶ πνευματικὰ βάρη, ἔχοντα ὡς μόνον σκοπὸν τὴν διαφθορὰν τῶν ἄλ-
λων, τῶν σεσφωμένων. Πρόκειται, λοιπόν, περὶ ἐποχῆς με ἀλλεπάλληλα
κρούσματα πλάνης καὶ διαφθορᾶς.

Στίχ. 15. Ἐναντι αὐτοῦ τοῦ ἡθικοῦ ὀλισθήματος ὁ ποιητὴς ἔχεται
στερρῶς τῆς ἀληθείας καὶ ἀγρυπνεῖ, ἵνα μὴ πάσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀπατῶντος.
Ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν ἀλήθειαν χαρακτηρίζεται ὡς σ ω φ ρ ο σ ὑ ν η, ἐνῶ ἡ ἀπεμ-
πόλησις τῆς ἀληθείας ὡς π α ρ α φ ρ ο σ ὑ ν η (στίχ. 14). Πανευτυχῆς ὁ ποιη-
τὴς περιγράφει ἐφεξῆς τὴν ἐν τῇ πίστει ἐδραίωσίν του, ὡς καρπὸν τῆς μετ'
αὐτοῦ συμπορευομένης ἀληθείας.

Στίχ. 16. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς περιγράφει τρεῖς διαδοχικὰς βαθμίδας
τῆς ὑπάρξεώς του ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀληθείας. Ἡ στερέωσις ἐν τῇ ἀληθείᾳ
ἀποτελεῖ τὴν πρώτην βαθμίδα. Ἡ ζωὴ, τὴν δευτέραν, ἐφ' ὅσον ὁ ἔχων τὴν
ἀλήθειαν ἔχει τὴν ζωὴν. Καὶ ἡ λύτρωσις παρέχεται ὡς εὐλογία εἰς τοὺς ζῶν-
τας ἐν ἀληθείᾳ.

Στίχ. 17. Ὁ πιστὸς ἐμφανίζεται ὡς τεθεμελιωμένος ἐν τῇ ἀληθείᾳ,
ἔχων ὡς σταθερὸν καὶ ἀδιάσειστον ἕδαφος πρὸς στήριξιν τῶν θεμελιῶν Αὐτὸν
τοῦτον τὸν Κύριον (Ἐφεσ. 3:17. Α'. Κορ. 3:11. Β'. Τιμ. 2:19), "Ὅστις διὰ
τῆς χάριτός Του ἐστήριξε τὰ θεμέλια τοῦ πιστοῦ.

Στίχ. 18. Ἡ ὅλη πνευματικὴ οἰκοδομὴ τοῦ πιστοῦ εἶναι ἔργον τοῦ Κυ-
ρίου, "Ὅστις ὡς ἄριστος φυτοργὸς ἐπιμελεῖται τοῦ πιστοῦ, ὅστις παρομοιάζεται
πρὸς δένδρον κατὰ συνήθη τρόπον ἐκφράσεως τῆς Γραφῆς (πρβλ. Ψαλμ. 1:3.

Ματθ. 7:17. 12:33. Λουκ. 6:43). Ὁ πιστὸς εἶναι «Θεοῦ γεωργιον». (Α' Κορ. 3:9), ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ὁ γεωργός, ὁ καθαίρων τὰ κλήματα, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρωσιν (Ἰωάν. 21:1 ἐξ.). Ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ ὡς γεωργοῦ εἶναι συνήθης καὶ ἐν τῇ Π.Δ. (Ἰερ. 2:21. 51:34 (45:4). Ἡσ. 61:3. Ψαλμ. 79(80):15. 91(92):14).

Ἡ ὅλη πνευματικὴ βλάστησις τοῦ πιστοῦ εἶναι ἔργον τοῦ Κυρίου, "Ὅστις ἔθετο τὴν ρίζαν, ἐπότισεν αὐτήν, ἐστερέωσεν αὐτήν καὶ εὐλόγησεν αὐτήν, ὥστε αὐτὴ νὰ καταστῇ καλλίκαρπος, καρποφοροῦσα ζῶν αἰώνιον (πρβλ. Ῥδθ 11:4, 15, 16, 17, 18).

Στίχ. 19. Καρπὸς αὐτῆς τῆς φροντίδος τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἀπεριόριστος εὐδοκίμησις τοῦ δένδρου, ἣτοι τοῦ πιστοῦ, ὅστις ἀπέκτησε στερεὰν ρίζαν καὶ ἐξετινάχθη πρὸς τὰ ἑπάνω καὶ ἠπλώθη καὶ ἐμεγάλωσε. Τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας εἶναι καρπὸς δύο παραγόντων, τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ πιστοῦ, ὅστις παραμένει ἐρριζωμένος καὶ τεθεμελιωμένος εἰς τὴν γῆν τοῦ Κυρίου τὴν ἀγαθὴν καὶ δὲν συμπνίγεται ἀπὸ τὰ ζιζάνια τῆς Ἀπάτης καὶ τῆς Πλάνης.

Στίχ. 20-21. Ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀληθείας καὶ ἡ σωτηρία τοῦ πιστοῦ συντελοῦν, ὥστε νὰ δοξάζεται ὁ Κύριος δι' ὅλην τὴν φροντίδα Του καὶ τὰς εὐλογίας Του (Ἡσ. 61:3). Ὁ στίχ. 21 ἐπαναλαμβάνει τὸ ἔργον τοῦ φυτουργοῦ Κυρίου, "Ὅστις ἐπεμελήθη τῆς φυτείας δι' αὐτῆς ταύτης τῆς Δεξιᾶς Του (Ψαλμ. 79(80):15), εἰς τρόπον, ὥστε αὐτὴ νὰ ἀποβῇ μεγαλοπρεπὴς καὶ εὐσκιόφυλλος καὶ ἀγλαόκαρπος. Ἡ ὅλη δὲ εὐδοκίμησις καὶ καρποφορία τοῦ πιστοῦ εἶναι ἀπόφασις τοῦ θείου νοός, ὅστις κατευθύνει τὸν ῥοῦν τῆς ἱστορίας καὶ τὴν ζωὴν ἐκάστου τῶν πιστῶν. Διὰ τῶν τελευταίων στίχων (15-21) ὁ ποιητὴς μᾶς μεταφέρει μακρὰν τῆς ἀποπνικτικῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν ᾗ ἐπικρατεῖ ἡ πλάνη καὶ ἡ διαφθορὰ, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς θείας χάριτος καὶ τοῦ Παραδείσου, ἔνθα ἀγλαοὶ προβάλλουν οἱ καρποὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου. Οἱ στίχοι οὗτοι προδίδουν ἀτμοσφαιραν εὐδοκίμουσης πνευματικῆς φυτείας, ἣτις παραμένει ἀπρόσβλητος ἀπὸ τὰ βέλη τοῦ κακοῦ καὶ τῆς πλάνης καὶ ἀποτελεῖ ἄσιν ἐν ἀύχμηρῳ τόπῳ. Προφανῶς δι' αὐτῆς τῆς εἰκόνας βεβαιοῦται ἡ ἀκμὴ, ἐξάπλωσις καὶ ἀνθησις τῆς ἀληθείας τοῦ Κυρίου, ἣτις τείνει νὰ ἐδραιωθῇ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀντιμαχομένη πρὸς τὰς σκοτεινὰς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ τῆς διαφθορᾶς, αἵτινες ζητοῦν νὰ παρεμποδίσουν καὶ νὰ συμπνίξουν αὐτήν. Ὑπὸ τὴν συνεχῆ φροντίδα, εὐλογίαν καὶ βουλήν τοῦ Κυρίου ἡ Ἐκκλησία ὀδεύει πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν πεπρωμένων της καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ θείου θελήματος. Καὶ ἡ ὅλη Ῥδθ κλείει διὰ τοῦ «Ἀλληλούϊα».

ῬΔΗ 39η

1. Ὡς μεγάλοι ποταμοὶ ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου
2. καὶ σύρον βιαίως τοὺς περιφρονοῦντας Αὐτόν
καὶ περιπλέκουν τὰς ὁδοὺς αὐτῶν

3. και ἀφανίζουσι τὰς διαβάσεις των
και συλλαμβάνουσι τὰ σώματά των
και καταστρέφουσι τὰς ζωάς των.
4. Διότι αὐτοὶ εἶναι ταχύτεροι ἀστραπῆς,
και ἔτι ταχύτεροι,
και οἱ διαβαίνοντες αὐτοὺς ἐν πίστει, οὐ σαλευθήσονται·
5. και οἱ περιπατοῦντες ἐν αὐτοῖς ἄμωμοι, οὐ φοβηθήσονται.
6. Διότι τὸ σημεῖον ἐν αὐτοῖς εἶναι ὁ Κύριος·
και τὸ σημεῖον εἶναι ἡ ὁδὸς τῶν διαπερώντων
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου.
7. Ἐνδύσασθε, λοιπόν, τὸ ὄνομα τοῦ Ὑψίστου
και γινώτε Αὐτόν
και θὰ διαβῆτε ἀφόβως,
διότι οἱ ποταμοὶ θὰ ὑποταχθῶσιν εἰς ὑμᾶς.
8. Ὁ Κύριος ἐγεφύρωσεν αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου Του·
και Αὐτός περιεπάτησε και διεπέρασεν αὐτοὺς ἐν ποδί.
9. Και τὰ ἴχνη Του ἴστανται σταθερῶς ἐπὶ τοῦ ὕδατος
και δὲν πληγώνονται·
αὐτὰ εἶναι σταθερά, ὡς (τεμάχιον) ξύλου,
ὅπερ ἀληθῶς ἐπάγη.
10. Και ὑψώθησαν τὰ κόματα
ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν (ὀχθῶν),
ἀλλὰ τὰ ἴχνη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Χριστοῦ
ἴστανται ἀμετάθετα
και δὲν ἐξαλείφονται,
οὐδὲ σβύνουν.
11. Και ὁδὸς ἔχει χαραχθῆ
διὰ τοὺς διαβαίνοντας μετ' Αὐτόν
και διὰ τοὺς ἐμμένοντας
εἰς τὴν χορείαν τῆς πίστεως εἰς Αὐτόν
και λατρεύοντας τὸ ὄνομα Αὐτοῦ.
Ἀλληλοῦσα.

Ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου περιγράφεται ἐνταῦθα ὡς μεγάλοι ποταμοί, καταστρεπτικὴ διὰ τοὺς περιφρονοῦντας Αὐτόν, σωστικὴ δὲ διὰ τοὺς ἀγαπῶν-

τας τὸν Κύριον καὶ ἐνδεδυμένους τὸ ἅγιον ὄνομά Του. Ἡ προτύπωσις τῆς εἰκόνης ταύτης δύναται νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ὑπερφυᾶ διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου (Ἐξοδ. 14:1 ἐξ.) καὶ εἰς τὴν διάβασιν τοῦ Ἰορδάνου (Ἰησ. Ναυῆ 1:1 ἐξ.), μεθ' ἣν ὁ εὐσεβὴς λαὸς τοῦ Κυρίου εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Πέρα ὅμως τῶν προεικονίσεων τούτων, ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου παραβάλλεται πρὸς μεγάλους ποταμούς, προκειμένου νὰ καθορισθῇ τὸ ἀκατάσχετον τῆς θείας δυνάμεως καὶ ἡ ὀλικὴ καταστροφὴ αὐτῶν, οἵτινες περιφρονοῦν αὐτήν.

Στίχ. 1. Ὁ τόνος τοῦ στίχ. εἶναι πανηγυρικός. Ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου, παραβαλλομένη πρὸς μεγάλους ποταμούς, δεικνύει τὸ ἀνεξιχνίαστον αὐτῆς, τὴν εὐεργετικὴν τῆς ἐπίδρασιν καὶ τὸ ἀπέραντον τῶν δυνατοτήτων τῆς. Ὁ Ὁ ρ ι γ έ ν η ς (Frankenberg, "Ενθ' ἄν., σ. 100-1) δίδει ἀλληγορικὴν ἔρμηνειαν τῶν ὑδάτων, ἅτινα συμβολίζουν τοὺς πειρασμούς καὶ τοὺς λογισμούς, οἵτινες εἰσπηδοῦν εἰς τὴν ψυχὴν. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν νομίζομεν, ὅτι τοιοῦτόν τι ὑπαινίσσεται ἡ Ὁδὴ, ἐφ' ὅσον ὡς ποταμὸς ἐκλαμβάνεται ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 2-3. Εἰς τοὺς στίχους τούτους καθορίζεται ἡ ἐπίδρασις τῆς θείας δυνάμεως εἰς τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς περιφρονητὰς τῆς. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιστῆ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου ἢ νὰ ἀγνοήσῃ αὐτήν, ἥτις παρασύρει αὐτοὺς καί, ὡς τὸ ὕδωρ, δημιουργεῖ εἰς αὐτοὺς ἀδιέξοδον καὶ ἐμπλοκὴν. Ἡ εἰκὼν τοῦ στίχ. 3 εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς σκηνῆς τῆς διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ὕδατα καὶ ἠφανίσθησαν. Εἶναι μεγαλειώδης ἡ εἰκὼν ἐνταῦθα πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν ὁδῶν τῶν ἀσεβῶν, τοὺς ὁποίους ἀναμένει καταστροφὴ καὶ ἀπώλεια.

Στίχ. 4. Ἀκαριαία καὶ αἰφνιδία εἶναι ἡ καταστροφὴ τῶν ἀσεβῶν, διότι ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου εἶναι ταχύτερα τῆς ἀστραπῆς. Ἐν ἀντιθέσει ὅμως πρὸς ὅ,τι συμβαίνει πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς, οἱ μετὰ πίστεως ἐγγίζοντες εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου δὲν κλονίζονται καί,

Στίχ. 5. οἱ περιπατοῦντες εἰς αὐτοὺς μὲ καθαρὰν τὴν καρδίαν δὲν καταλαμβάνονται ὑπὸ φόβου. Περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου, ὡς φοβερᾶς, πρβλ. Ἐβρ. 10:31.

Στίχ. 6. Ἡ ἐγγύησις διὰ τὴν διάβασιν τῆς θείας δυνάμεως εἶναι Αὐτὸς ὁ Κύριος, δι' οὗ οἱ διαπερῶντες ἀσφαλῶς ἐγγίζουσιν εἰς τὸν εὐδίων λιμένα τῆς θείας χάριτος. Ἐνταῦθα πιθανὸν ὁ συγγραφεὺς ὑπαινίσσεται, ὅτι ἡ κατανόησις τῆς θείας δυνάμεως καὶ τῶν ποικίλων αὐτῆς ἐκφάνσεων εἶναι δυνατὴ μόνον διὰ τῆς ὑπὸ τῶν πιστῶν ἀποκτήσεως τοῦ νοῦ τοῦ Κυρίου, ἢνα δι' αὐτοῦ δυνηθῶσιν οὗτοι νὰ κατανοήσουν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα εἰς αὐτοὺς (Α'. Κορ. 2:12).

Στίχ. 7. Ἡ ἐγκόλπωσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὑψίστου καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἐγγύησιν ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀφοβὸν διάβασιν τῶν ποταμῶν τῆς θείας δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν. Διὰ τὸ «ἐνδύσασθε» πρβλ. Λουκ. 24:49. Ρωμ. 13:12,14. Γαλ. 3:27. Ἐφεσ. 6:11,14. Α'. Θεσ. 5:8.

Διὰ τοῦ «ὄνομα τοῦ Ὑψίστου» νοεῖται ἐνταῦθα ἡ θεία παρουσία, ἣν ὑποκαθιστᾷ τὸ ὄνομα, κατὰ παγίαν διδασκαλίαν τῆς Π.Δ. καὶ τῆς Κ.Δ.

Στίχ. 8. Ὁ ποιητὴς ὀμιλεῖ ἐκ τῆς θρησκευτικῆς του πείρας, καθ' ἣν πρῶτος ὁ Κύριος, ἦτοι ὁ Χριστός, ἐγεφύρωσε τοὺς ποταμούς τῆς θείας δυνάμεως περιπατήσας καὶ διαβάς αὐτοὺς διὰ τῶν ποδῶν Του. Ἡ διὰ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου γεφύρωσις τῶν ποταμῶν τῆς θείας δυνάμεως δηλοῖ τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν, ἣν λαμβάνων πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ πιστὸς δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ μυστικά καὶ τὰ ἀπ' αἰῶνος κεκρυμμένα μυστήρια τῶν θησαυρῶν τῆς σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Κυρίου. Ὁ ὄρος «Κύριος» ἐνταῦθα σαφῶς χρησιμοποιεῖται περὶ τοῦ Χριστοῦ (πρβλ. στίχ. 10).

Στίχ. 9. Ὁ στίχ. ὑπενθυμίζει τὸ Α'. Πέτρ. 2:21. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ μείζων ἀρχηγός, Ὁστις προηγεῖται τοῦ λαοῦ εἰς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ τῆς θείας σοφίας καὶ διαπεραιώνει τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην (πρβλ. Ἰησ. Ναυῆ 3:15,17).

Στίχ. 10. Κατὰ τὸν Bernard (Ἐνθ' ἀν., σ. 127) ἡ ἐνταῦθα φρασεολογία εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὸ Ἐξόδ. 14:2 καὶ Ἰησ. Ναυῆ 4:9, πρὸς ὃν συμφωνοῦν καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Πιθανὸν ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα νὰ ὑπαινίσσεται διωγμὸν καὶ κινδύνους τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες προσκρούουν καὶ θραύονται εἰς τὰ ἀνεξίτηλα καὶ ἀμετάθετα ἔχγη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Χριστοῦ. Ὁ πιστὸς διαβαίνει ἐν μέσῳ κινδύνων καὶ θλίψεων πολλῶν, ἀλλ' ἡ πίστις εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἄτρωτος καὶ «πύλαι Ἀδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16:18). Ἡ δρᾶσις τῆς πίστεως ἐπιφέρει τὴν ἀντίδρασιν τῆς ἀπιστίας καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος διεξάγεται διὰ μέσου τῆς ἱστορίας. Τὰ ἔχγη ὅμως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀμετάθετα καὶ ἡ λύσσα τῶν διωκτῶν δὲν μεταθέτει ὅρια αἰῶνια. Ἐνταῦθα, κατὰ πάσης δοκητικῆς ἀπόψεως, τονίζεται ἡ ἱστορικὴ παρουσία τοῦ Κυρίου Χριστοῦ.

Στίχ. 11. Ὁ Ἰησοῦς διήνοιξε τὴν ὁδὸν διὰ τοὺς ἀκολουθήσοντας αὐτῷ, ἐφ' ὅσον Αὐτὸς εἶναι ἡ ὁδὸς (Ἰωάν. 14:6) καὶ ὁ ἐγκαινιάσας («ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ' ἔστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ») (Ἐβρ. 10:20). Ὁ πιστὸς διὰ νὰ ἀκολουθῇ τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, ὀφείλει νὰ ὀδεύῃ τὴν πορείαν τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως καὶ νὰ λατρεύῃ τὸ ἅγιον ὄνομα Του. Ἡ ἀνάγκης τῆς λατρείας τονίζεται ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως καὶ συνεπῶς ἡ διὰ τῆς Ἐκκλησίας σωτηρία τοῦ πιστοῦ θεωρεῖται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Καὶ ὁ στίχ. οὗτος μαρτυρεῖ δοκιμασίαν τῆς πίστεως καί, ἄρα, διωγμούς. Διὸ οἱ πιστοὶ δέον νὰ ἐμμένωσιν ἀπαρεγκλίτως εἰς τὴν πορείαν τῆς πίστεως. Πλήρης λυρισμοῦ εἶναι ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα, παριστῶν τὸ γεγονὸς τῆς πίστεως ὡς πορείαν, ἣν δέον νὰ ὀδεύῃ ὁ πιστὸς.

ΩΔΗ 40ῃ

1. Ὡς τὸ μέλι ἀποστάζει ἐκ τῆς κηρήθρας τῶν μελισσῶν
2. καὶ τὸ γάλα ρέει ἐκ τῆς γυναικός,
τῆς ἀγαπώσης τὰ τέκνα αὐτῆς,
3. οὕτως ἐπίσης εἶναι ἡ ἐλπίς μου εἰς Σέ, Θεέ μου.
4. Ὡς πηγή ἀναβλύζουσα τὸ ὕδωρ αὐτῆς,
5. οὕτως ἡ καρδιά μου ἀναβλύζει τὸν ἔπαινον τοῦ Κυρίου
καὶ τὰ χεῖλη μου ἐξαγγέλλουν ὕμνον εἰς Αὐτὸν
καὶ ἡ γλῶσσά μου τοὺς Ψαλμούς Του.
6. Καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἀγάλλεται ἐν τῇ εὐφροσύνῃ Του
τὸ δὲ πνεῦμά μου σκιρτᾷ ἐν τῇ ἀγάπῃ Του
καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀκτινοβολεῖ ἐν Αὐτῷ.
7. Καὶ σεβασμὸς (τιμὴ) ἐπαναπαύεται ἐν Αὐτῷ·
καὶ βεβαία καθίσταται ἡ λύτρωσις ἐν Αὐτῷ.
8. Καὶ ὁ καρπὸς Του ζωὴ αἰώνιος
καὶ οἱ μετέχοντες αὐτῆς ἐνδύονται ἀφθαρσίαν.
ᾠδὴ Ἀλληλοῦϊα.

Ἐν τῇ ᾠδῇ ταύτῃ δι' ἐντόνων εἰκόνων καὶ συμβολισμῶν περιγράφεται ἡ ἔκφρασις τοῦ βαθέως θρησκευτικοῦ βιώματος τοῦ πιστοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὄλη ὑπαρξίς καὶ προσοχὴ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν Κύριον, εἰς ὄν καὶ ἔχει ἐναποθέσει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐλπίδα. Εἶναι συνήθης εἰς τὰς ᾠδὰς αὐτῆ ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἐξομολόγησις τοῦ πιστοῦ, ὅστις ἔχει δεχθῆ τοὺς κρουνοὺς τῆς σωτηρίας καὶ ἡ ζωὴ του καθίσταται πνευματικὴ, αὐτὸς δὲ βιοῖ ὡς οὐρανοπολίτης καὶ μετέχει τοῦ ἄνω εὐρισκομένου πνευματικοῦ κόσμου. Ὁ ποιητὴς περιγράφει ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς πνευματικῆς τελειότητος, ἀπολήγων εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῆς τῆς πυραμίδος, ἐν ἣ ἀναμένει τὸν πιστὸν ζωὴ αἰώνιος καὶ ἀφθαρσία.

Ἡ ᾠδὴ εἶναι ἐκ τῶν πλέον ἀντιπροσωπευτικῶν ὕμνων τοῦ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ, εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ὁποίου ζῶν, ὑπάρχων καὶ κινούμενος ὁ πιστὸς παραβλέπει τὴν τύρβην τοῦ κόσμου καὶ ἀπολαμβάνει τῆς ὑπερτάτης χαρᾶς καὶ εὐδαιμονίας, ἣν ἐξασφαλίζει εἰς αὐτὸν τὸ «παραρριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ» (Ψαλμ. 83(84):11).

Στίχ. 1-3. Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὁ ποιητὴς δι' εἰκόνων καὶ ἐκφράσεων εἰλημμένων ἐκ τοῦ φυσικοῦ κόσμου καὶ τῆς σφαίρας τῆς ἀνθρωπίνης

πραγματικότητας ζητεί να παραστήση τὴν ὄλη ψυχῇ καὶ διανοίᾳ ἀπόθεσιν τῆς ἐλπίδος του εἰς τὸν Θεόν. Ἡ πρώτη εἰκὼν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τῶν μελισσῶν, τῶν ὁποίων τὸ μέλι ἀποστάζει ἐκ τῆς κηρήθρας. Ἡ δευτέρα εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς μητρός, ἥτις ἀβιάστως ἀφίνει τὸ μητρικόν της γάλα νὰ βῆ πρὸς τροφήν τῶν τέκνων της. Καὶ αἱ δύο εἰκόνες ἀποτελοῦν ἔκφρασιν μιᾶς ἀδηρίτου βιολογικῆς λειτουργίας, ἣν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναχαιτίσῃ. Οὕτως, ὡς βιολογικὴν ἀνάγκην καὶ ὡς ἐπιτακτικὴν λειτουργίαν, θεωρεῖ ὁ ποιητὴς τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐλπίδος του εἰς τὸν Κύριον, ἄνευ τῆς στοργῆς τοῦ Ὁποίου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ εὐδοκιμήσῃ. Ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ στηρίξῃ τὴν ἐλπίδα τοῦ πιστοῦ, διότι ὁ πιστὸς δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῆς θείας ἀγάπης καὶ εἰς τὸν Θεὸν μόνον ἐναποθέτει τὴν πᾶσαν ἐλπίδα του. Ἡ ἔκφρασις «Θεέ μου» ἀποτελεῖ μᾶλλον συναισθηματικὴν ἔκχυσιν τοῦ ποιητοῦ, διότι ἐκ τῆς ὄλης Ὁδῆς οὐδαμοῦ φαίνεται, ὅτι ὁ ποιητὴς τελεῖ ὑπὸ δοκιμασίαν. Τούναντίον ὁ ποιητὴς βιοῖ κατὰ τρόπον τέλειον τὴν οὐσίαν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ὅπερ ἐτόνιζε τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἐλπίδος εἰς τὸν Κύριον, ἀκολουθοῦν εἰς τοῦτο τὴν παλαιοδιαθηκικὴν ψαλμικὴν κληρονομίαν. Ὁ πιστὸς τῆς Ὁδῆς μας ἔχει ἀποθέσει εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα καὶ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς τῆς πραγματικότητος καθίσταται οὗτος πνευματοκίνητος (πρβλ. Ὁδ. 5:9. 29:1).

Στίχ. 4-5. Δι' ἐτέρας εἰκόνας, εἰλημμένης ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ἀναβλύζουσης τὸ ὕδωρ της, ὁ ποιητὴς περιγράφει κατὰ τριπλοῦν τρόπον τὴν ἐξομολόγησίν του καὶ τὴν ἐξαγγελίαν τοῦ ἐπαίνου του εἰς τὸν Θεόν. Ἀπὸ καρδίας μέχρι χειλέων καὶ γλώσσης τὰ πάντα ὕμνοῦν παντοιοτρόπως τὸν Κύριον. Ἡ καρδία, τὰ χεῖλη, ἡ γλῶσσα εἶναι τὰ μέσα, δι' ὧν εἰς ὄλην τὴν βιβλικὴν παράδοσιν ὕμνεῖται καὶ δοξολογεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ὁ ποιητὴς ἀβιάστως καὶ κατὰ τρόπον φυσικὸν ἀναβλύζει τὸν ἔπαινον τοῦ Κυρίου καὶ ἐξαγγέλλει τὸν ὕμνον Του καὶ προφέρει τοὺς Ψαλμούς Του. Ἐνταῦθα, ὡς εἶναι φανερόν, γίνεται λόγος περὶ ὕμνου καὶ Ψαλμῶν, οἵτινες πιθανόν ἦσαν ἐν χρήσει εἰς τὴν λειτουργικὴν τῆς Ἐκκλησίας ζωὴν, περὶ ὧν ὅμως οὐδεμίαν ἄλλην σαφῆ μαρτυρίαν ἔχομεν ἐκ τῆς Ὁδῆς. Πολλάκις ὅμως εἰς τὰς Ὁδὰς γίνεται λόγος περὶ Ψαλμῶν, οὓς ἡ πιστεύουσα κοινότης ψάλλει εἰς τὸν Κύριον. Θα πρόκειται ἢ περὶ τοῦ βιβλίου τῶν ψαλμῶν, ὅπερ ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ περὶ καθαρῶς χριστιανικῶν συνθέσεων, αἵτινες λίαν ἐνωρὶς ἐτέθησαν ἐν χρήσει. Τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ στίχ. 5 «καὶ ἡ γλῶσσά μου τοὺς Ψαλμούς του» ὑπάρχει καὶ ἐτέρα γραφή, ἀναφερομένη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Burkitt εὑρεθεῖσαν συλλογὴν τῶν Ὁδῶν (ἄρα: Εἰσαγωγή) καὶ ἔχουσα οὕτως· «Ἡ γλῶσσά μου εἶναι γλυκεῖα μὲ τὰς ὀμιλίαις Του καὶ [τὰ μέλη μου] παχαίνουν μὲ τοὺς Ψαλμούς Του» (B e r g - n a r d, "Ἐνθ' ἄν., σ. 128). Ἡ ἔννοια ὅμως τοῦ ἡμιστιχίου παραμένει ἡ αὐτή.

Στίχ. 6. Καρπὸς δὲ αὐτοῦ τοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος τοῦ πιστοῦ εἶναι ἡ παμμερὴς αὐτοῦ ἀγαλλίασις, ἐκδηλουμένη εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα. Ὁλος εὐτυχῆς ὁ πιστὸς ἐξομολογεῖται τὴν εὐδαίμονα κατὰ-

στασίν του, ἐκφραζομένην εἰς τὴν εὐφροσύνην τοῦ προσώπου του, τὴν σκίρτησιν τοῦ πνεύματός του, ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ψυχῆς του. Εἰς τὸν στίχον αὐτὸν ἔχομεν μίαν τριχοτομικὴν διάκρισιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως (πρόσωπον (σῶμα) — ψυχὴ—πνεῦμα) ὑπενθυμιζουσαν τὸ Α΄. Θεσ. 5:23, καθ' ἣν δι' ὄλων αὐτῶν τῶν μερῶν περιγράφεται ἡ τελεία προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου, ὡς αὕτη ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος³⁸. Ἡ ἐνσυνείδητος αὕτη τοῦ πιστοῦ καὶ ὀλοτελῆς εὐδαιμονία ἐν τῇ χαρᾷ τοῦ Κυρίου εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς πλήρους αὐτοῦ πνευματικῆς ὀριμότητος, οὔσης καρποῦ τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δρῶντος πνεύματος τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 7. Ἐχων πεῖραν τῆς τοιαύτης τελειότητος ὁ ποιητὴς ἐπιβεβαιοῖ τὸ ἀδιάφυστον γεγονός, ὅτι παρὰ τῷ Θεῷ μόνῳ εὐρίσκει ὁ ἄνθρωπος τὴν βεβαίαν λύτρωσιν καὶ εἰς Αὐτὸν ὀφείλει νὰ ἐμπιστεύηται τὴν δόξαν του.

Στίχ. 8. Αὐτῆς δὲ τῆς λυτρώσεως ἄμεσος συνέπεια εἶναι ἡ ἀπόκτησις τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ οἱ κτώμενοι αὐτὴν περιβάλλονται ἀφθαρσίαν (πρβλ. ᾿Ωδ. 3:10-11, 8:24-26).

ΩΔΗ 41η

1. Πάντα τὰ τέκνα Κυρίου θὰ ὑμνήσουν Αὐτὸν
καὶ θὰ λάβουν τὴν ἀλήθειαν τῆς πιστεώσ Του.
2. Καὶ οἱ υἱοὶ Αὐτοῦ θὰ γνωσθοῦν εἰς Αὐτόν.
Διὰ τοῦτο θὰ ψάλωμεν ἐν τῇ ἀγάπῃ Του.
3. Ζῶμεν ἐν τῷ Κυρίῳ διὰ τῆς χάριτος Αὐτοῦ
καὶ ζωὴν λαμβάνομεν ἐν τῷ Χριστῷ Αὐτοῦ.
4. διότι μεγάλη ἡμέρα ἔλαμψεν ἐφ' ἡμᾶς
καὶ θαυμαστος εἶναι ᾿Εκεῖνος,
Ὅστις ἔδωκεν ἡμῖν ἐκ τῆς δόξης Αὐτοῦ.
5. Διὰ τοῦτο, ἅς ἐνωθῶμεν πάντες ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου
καὶ ἅς τιμήσωμεν Αὐτόν ἐν τῇ ἀγαθότητί Του.
6. καὶ ἅς λάμψουν τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐν τῷ φωτί Του
καὶ ἅς μελετήσουν αἱ καρδίαι ἡμῶν ἐν τῇ ἀγάπῃ Του,
ἡμέρας καὶ νυκτός.

38. W. D. S t a c e y, The Pauline View of Man, in Relation to its Judaic and Hellenistic Background. London, 1956, σ. 123-127.

7. Ἐσκιρτήσωμεν ἐν ἀγαλλιάσει Κυρίου.
8. Καὶ θὰ ἐκπλαγοῦν πάντες οἱ βλέποντές με.
Διότι ἐξ ἄλλου γένους Ἐγὼ εἰμι·
9. διότι ὁ πατὴρ τῆς ἀληθείας ἐμνήσθη ἐμοῦ·
ὁ κτησάμενος ἐμὲ ἀπ' ἀρχῆς.
10. διότι ἡ ἀγαθότης Του ἐγέννησέ με
καὶ ἡ βουλή τῆς καρδίας Του.
11. Καὶ ὁ λόγος Του εἶναι μεθ' ἡμῶν,
ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς ἡμῶν.
12. Ὁ Σωτὴρ, ὁ ζωοποιῶν καὶ μὴ ἀπορρίπτων τὰς ψυχὰς ἡμῶν.
13. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ταπεινωθεὶς καὶ ὑψωθείς διὰ τῆς δικαιοσύνης Του.
14. Ὁ Υἱὸς τοῦ Ἐφίστου ἐφανερώθη ἐν τῇ τελειότητι τοῦ Πατρὸς Του.
15. Καὶ φῶς ἀρέτειλεν ἐκ τοῦ Λόγου, τὸ προϋπάρχον ἐν Αὐτῷ.
16. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθῶς εἷς,
καὶ ἐγνώσθη πρὸ καταβολῆς κόσμου,
17. ἵνα ζωοποιῇ τὰς ψυχὰς εἰς τὸν αἰῶνα
διὰ τῆς ἀληθείας τοῦ ὀνόματός Του.
Εἷς καινὸς ὕμνος (τῷ Κυρίῳ), ἐκ μέρους τῶν
ἀγαπώντων Αὐτόν.

Ἐλληλοῦτα.

Ἡ Ῥοδὴ αὕτη ψάλλεται ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς πιστευούσης κοινότητος. Χαρακτηριστικὸν αὐτῆς γνώρισμα εἶναι ὁ δ ο ξ ο λ ο γ ι α κ ὸ ς καὶ ἑ ὀ ρ τ ι ο ς χαρακτήρ αὐτῆς. Ἀντικείμενον δὲ τῆς δοξολογίας ταύτης εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Θεός, ὁ Πατὴρ τῆς ἀληθείας, "Ὅστις ἐχαρίσατο εἰς τοὺς πιστοὺς πάντα τὰ ἀγαθὰ Του καὶ κατέστησεν αὐτοὺς κτῆμα καὶ κληρονομίαν Του καὶ μετήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ τῆς δόξης Του ἀπρόσιτον φῶς.

Ἐτερον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς εἶναι ἡ ὑψηλὴ χριστολογικὴ τῆς διδασκαλίας, ἣτις ὑπενθυμίζει χριστολογικὰς διατυπώσεις τῆς Κ. Δ., ὡς θέλομεν ἴδῃ (στίχ. 11-17).

Ἡ Ῥοδὴ εἶναι συντεταγμένη κατὰ τὰ βιβλικὰ, καὶ δὴ τὰ ψαλμικά, πρότυπα, ἡ δὲ ὀρολογία τῆς εἶναι ἀμιγῶς βιβλική, κεκαθαυμένη πάσης ὀθνείας ἐπιδράσεως καὶ προδίδουσα τὸν μᾶλλον λειτουργικὸν αὐτῆς τῆς Ῥοδῆς χαρα-

κτῆρα. Ἡ ὅλη διδασκαλία τῆς ᾠδῆς εἶναι πλήρης θεολογικῶν διατυπώσεων, ἀναφερομένων εἰς τὸ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σωτηρίας ἔργον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν καινὴν κτίσιν, ἣν ὁ Θεὸς ἐθεμελίωσε, καὶ εἰς τὴν διαρκῆ τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ἀπωτέρων σκοπῶν τῆς θείας Βουλῆς.

Πρόκειται πράγματι περὶ ἐνὸς νέου Ὑμνου, ψαλλομένου ὑφ' ὄλων ἐκείνων, οἵτινες ἐδέξαντο τὴν χαρὰν τῆς λυτρώσεως καὶ ζῶσιν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς θείας παρουσίας καί, ὡς ἐκ τούτου, ἀγαποῦν καὶ ὑμολογοῦν τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησεν αὐτοῖς.

Στίχ. 1. Διὰ ψαλλικῶν ἐκφράσεων ὁ στίχ. οὗτος βεβαιοῖ, ὅτι ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Κυρίου θὰ τὸν ὑμνήσουν καὶ θὰ βεβαιωθοῦν διὰ τὸ ἀληθὲς τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως. Κατ' ἄλλην ἀπόδοσιν ὁ στίχος οὗτος ἐμφανίζεται ὡς παρακλευσματικὸς πρὸς τὴν πιστεύουσαν κοινότητα, ὅπως ὑμνήσῃ τὸν Κύριον κ.λ.π. Ἐνταῦθα σαφῶς γίνεται λόγος περὶ λατρευτικῆς συναθροίσεως πιστῶν, τοὺς ὁποίους ἐνοῖ ἡ κοινὴ πίστις καὶ ἡ πεῖρα τῶν δωρεῶν τῆς πιστότητος καὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχ. εἰδικώτερον, καὶ τῆς ᾠδῆς γενικώτερον, ὑπενθυμίζει ψαλλικὰς συνθέσεις εὐχαριστηρίου ἢ δοξολογιακῆς ὑφῆς (Ψαλλμ. 32(33):1 ἐξ. 46(47):1 ἐξ. 65(66):1 ἐξ. 94(95):1 ἐξ. 95(96):1 ἐξ. 97(98):1 ἐξ. 99(100):1 ἐξ. 104(105):1 ἐξ. 105(106):1 ἐξ. 106(107):1 ἐξ. 112(113):1 ἐξ. 134(135):1 ἐξ. 135(136):1 ἐξ. 144(145):1 ἐξ. 148:1 ἐξ. 149:1 ἐξ.) καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ πιστεύουσα κοινότης παρακελεύεται νὰ ὑμνήσῃ τὸν Θεὸν διὰ πάντα τὰ θαυμαστά Του γενικώτερον ἢ δι' ἓν ἕκτακτον συμβᾶν εἰδικώτερον, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν φαίνεται νὰ προσδιορίζεται ἐγγύτερον. Βεβαίως ὁ στίχ. 4 ἀναφέρεται εἰς μεγάλην ἡμέραν, ἣτις ἔλαμψε διὰ τοὺς πιστοὺς, δὲν ὀρίζει ὅμως ἐγγύτερον τὸ περιεχόμενον τῆς ἡμέρας ταύτης, ἐνῶν ἐξ ὅλης τῆς ᾠδῆς φαίνεται, ὅτι ἡ κοινότης ὑμνεῖ καὶ δοξολογεῖ πάντα τὰ θαυμάσια καὶ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, ὧν λαμβάνει πεῖραν καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

Ὁ Κύριος, ὃν ἡ κοινότης ὑμνεῖ, εἶναι ὁ Θεὸς τῶν θαυμασιῶν καὶ ὁ Κύριος τῆς διαθήκης καὶ τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν.

Στίχ. 2. Ὁ Κύριος γνωρίζει τοὺς εἰς Αὐτὸν πιστεύοντας, οἵτινες διὰ τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ ἀπέκτησαν τὸ χάρισμα τῆς υἰοθεσίας καὶ τὸ δικαίωμα νὰ καλοῦν τὸν Κύριον πατέρα των (στίχ. 9). Διὰ τῆς ἐντάξεως λοιπὸν τῶν πιστῶν εἰς τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας δημιουργεῖται νέα σχέσις μεταξύ αὐτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ: ἡ σχέσις πατρότητος-υἰότητος.

Ἐν ὄψει, λοιπόν, αὐτῆς τῆς νέας πραγματικότητος, οἱ πιστοί, ὡς υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, προτρέπονται νὰ ψάλουν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἣτις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀνακαινισεῶς των καὶ σωτηρίας των. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας.

Τόσον τὸ «ὑμνεῖν» τοῦ προηγουμένου στίχ., ὅσον καὶ τὸ «ψάλλειν» τοῦ παρόντος μαρτυροῦν τὴν ὑπαρξίν ὀργανωμένης λατρευτικῆς ζωῆς καὶ ὁμαδι-

κῶν ἐκδηλώσεων λατρείας καὶ δοξολογίας. Ἄρα καὶ αὐτὴ ἡ Ὁδὴ, ὡς καὶ αἱ λοιπαί, ἐντάσσονται εἰς αὐτὸ τὸ λατρευτικὸν πλαίσιον καὶ ἀφίρουν νὰ ἐνοηθῇ, ὅτι ἐγένετο χρῆσις αὐτῶν εἰς ὠρισμένας καὶ τακτὰς περιόδους προσευχῆς καὶ λατρείας.

Στίχ. 3. Ὁ στίχ. οὗτος εἶναι σπουδαιότατος διὰ τὸν ἐν τῇ ζωῇ προσανατολισμὸν τῶν πιστῶν καὶ διὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Κυρίου ὡς αἰτίας καὶ ρυθμιστοῦ τῆς ζωῆς των. Τὸ ὑπὸ τοῦ B u r k i t t ἐκδοθὲν χειρόγραφον τῶν Ὁδῶν, τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον (ἀρ. 14538) γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Nitrian Collection, ἀντὶ τοῦ «Ζῶμεν» ἔχει «ἀγαλλόμεθα». Ἡ γραφὴ ὅμως «Ζῶμεν», μαρτυρουμένη ὑπὸ περισσοτέρων ἐκδόσεων, φαίνεται ὡς μᾶλλον ἀρμόζουσα εἰς τὸ ἔλρον πνεῦμα τοῦ στίχου. Ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, ἥτις εἶναι προῖον τῆς θείας προνοίας καὶ χάριτος, καὶ περὶ τῆς νέας ζωῆς τοῦ πνεύματος, ἥτις παρέχεται εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Τὸ πρῶτον ἡμιστχ. ὑπενθυμίζει τὸ Πράξ. 17:28 «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν» καὶ ἐκδέχεται τὸν Θεὸν καὶ Κύριον τῆς κτίσεως ὡς πάσης ζωῆς χορηγὸν καὶ δοτῆρα. Θεμελιώδης διδασκαλία τῆς Βίβλου εἶναι ἡ πίστις εἰς Θεὸν ζῶντα καὶ μένοντα εἰς τὸν αἰῶνα (Ἰωάν. 6:57,69. Πράξ. 14:15. Ρωμ. 9:26. 14:8,11. Β'. Κορ. 3:3. Α'. Θεσ. 1:9. Α'. Τιμ. 3:15. 4:10. 6:17. Ἐβρ. 3:12,9:14. 10:31. Ἀποκ. 7:2,15:7).

Κατὰ τὸ δευτερον ἡμιστίχιον, ἡ νέα ζωὴ παρέχεται εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ἀποτελεῖ τὸ ἐπίκεντρον καὶ τὴν πηγὴν τῆς νέας ζωῆς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς. Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ συνεζωοποίησε τοὺς πάντας (Ἐφεσ. 2:5. Κολ. 2:13). Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις (Ἰωάν. 11:25), ὁ ζῶν διδοὺς τῷ κόσμῳ (Ἰωάν. 6:33), ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς (Ἰωάν. 6:35), καὶ δι' Αὐτοῦ οἱ πιστοὶ ζῶσι τὴν ἐν πνεύματι ζωὴν (Β'. Κορ. 5:15. Α'. Ἰωάν. 4:9). Διπλῆ, λοιπόν, εἶναι ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν, φυσικὴ καὶ ἐν πνεύματι, καὶ αἴτιος αὐτῆς εἶναι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ Αὐτοῦ καὶ τῆς χάριτός Του.

Στίχ. 4. Ποία εἶναι ἡ μεγάλη ἡμέρα, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ ποιητὴς; Ὁ B e r n a r d (Ἐνθ' ἀν., σ. 129) δέχεται ὡς τοιαύτην τὴν ἡμέραν τοῦ Βαπτίσματος, ἐπειδὴ, ὡς γνωστὸν, κατ' αὐτόν, αἱ Ὁδαὶ εἶναι βαπτιστικοὶ ὕμνοι. Ἐὰν δεχθῶμεν ὅμως τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, τότε οἱ ὑμνοῦντες πρέπει νὰ εἶναι νεοφώτιστοι. Στοιχεῖα ὅμως τῆς Ὁδῆς μαρτυροῦν ἀτμόσφαιραν εὐρυτέραν τῆς τῶν νεοφωτιζομένων. Ἡ Ὁδὴ μαρτυρεῖ ἐπιβεβαίωσιν τῶν θαυμασιῶν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν ἐπανειλημμένως καὶ δὲν ἀντανακλᾷ τὴν ἀφετηριακὴν ἀτμόσφαιραν τῶν νεοστὶ βαπτισμένων.

Οὕτε ὅμως καὶ ἐγγύτερον ὀρίζεται, ἐὰν πρόκειται περὶ ἐκτάκτου τινὸς γεγονότος ἐπισυμβάντος εἰς τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν, τὸ ὅποιον νὰ δικαιολογῇ αὐτὴν τὴν ἀγαλλίαν αὐτῶν. Ἀγνοοῦμεν ἐπίσης καὶ τὸν ἑορταστικὸν κύκλον τῆς κοινότητος, προκειμένου νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἑόρτιον ἡμέραν, ἥτις ἀνυμνεῖται διὰ τῶν χειλέων των. Βεβαίως ὁ στίχ. ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ, Ὅστις

κατὰ τρόπον θαυμαστὸν ἔδωκεν εἰς τοὺς πιστοὺς ἐκ τῆς δόξης Αὐτοῦ. ᾿Ωσαύτως ὁ στίχ. 5 παρακελεύεται τοὺς πιστοὺς νὰ ἐνωθῶσι πάντες ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ νὰ τιμῆσουν Αὐτόν. Πρόκειται περὶ ἐπανασυναγωγῆς αὐτῶν ἐκ τινος διασπορᾶς ἢ διωγμοῦ;

Καὶ ὁ στίχος 6 ὁμιλεῖ περὶ λάμπειας τῶν προσώπων ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Κυρίου καὶ περὶ ἀνάγκης μελέτης ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου ἡμέραν καὶ νύκτα. Πρόκειται περὶ ἀποκτηθείσης μετὰ δοκιμασίαν ἀνέσεως ἢ περὶ ἐνάρξεως δοκιμασίας, καθιστώσης τὴν προσκόλλησιν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου ἐπιτακτικῆν;

Πολλὰ δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ περὶ τῆς με γ α λ η ς ἡ μ ε ρ α ς, ἥτις ἔλαμψεν εἰς τοὺς πιστοὺς. Πάντα ὅμως στηρίζονται εἰς πιθανολογίας, ἐφ' ὅσον ἀγνοοῦμεν τὸ ἱστορικὸν πλαίσιον τῆς ᾿Ωδῆς.

Δυναμέθα ὅμως βασίμως νὰ ὑποστηρίζωμεν, ὅτι πιθανὸν διὰ τῆς ᾿Ωδῆς νὰ ὑμολογῆται γενικώτερον τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας τῶν πιστῶν καὶ νὰ ἐξαίρηται ἢ θαυμαστὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων δι' ὅλων τῶν μέσων καὶ διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, τοῦ ταπεινωθέντος καὶ ὑψωθέντος καὶ φανερωθέντος ἐν πάσῃ τῇ τελειότητι τοῦ Πατρὸς (στίχ. 12-13). Καί, ὡς τοιαύτης σημασίας, ἡ στιγμή τῆς σωτηρίας χαρακτηρίζεται ὡς μεγάλη ἡμέρα (πρβλ. Πράξ. 2:20. Β'. Κορ. 6:2).

Τὸ δευτερον μέρος τοῦ στίχ. ἐξαίρει τὸν θαυμαστὸν Ἐκεῖνον, ᾿Οστις ἔδωκεν εἰς τοὺς πιστοὺς ἐκ τῆς δόξης Του. ᾿Ο ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς τὸν Θεὸν Κύριον, ᾿Οστις εἶναι θαυμαστός ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς Ἀγίοις αὐτοῦ (᾿Εξ. 15:11. Ψαλμ. 67 (68):35. 92(93):4. Δαν.(Θ)9:4).

᾿Ο Θεὸς διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν Του ἔδωκεν ἐκ τῆς δόξης Του εἰς τοὺς ἀνθρώπους (Ἰωάν. 17:22). Οἱ ἀμαρτωλοὶ καὶ ἄνομοι στεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ (Ρωμ. 3:23).

Στίχ. 5. ᾿Ο ποιητὴς προτρέπει ἐνταῦθα καὶ πάλιν τοὺς πιστοὺς νὰ ἐνωθῶσιν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ νὰ Τὸν τιμῆσουν δι' ὅλα τὰ ἀγαθὰ Του. Ἡ κοινότης τῶν πιστῶν ἔχει λάβει πείραν αὐτῶν τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐνωθῆῖ πρὸς θεῖαν ἀνύμνησιν. Ἡ συνᾶθροις ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἀποτελεῖ ἐγγύησιν τῆς μετὰ τῶν πιστῶν παρουσίας Αὐτοῦ (Ματθ. 18:20).

Στίχ. 6. ᾿Ομοίως οἱ πιστοὶ προτρέπονται νὰ ἀφήσουν τὰ πρόσωπα των νὰ λάμψουν ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Κυρίου καὶ τὰς καρδίας των νὰ μελετοῦν τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου νυχθημερόν. ᾿Ο στίχ. ἀποτελεῖ προτροπὴν πρὸς κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐκστατικῆς εἰσόδου τῶν πιστῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ θείου καὶ ἀπροσίτου φωτός, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀναδείξεως αὐτῶν ὡς υἱῶν φωτός δι' ἔργων ἀγαθῶν. Πρόκειται περὶ τῆς παρρησίας, ἣν ἀποκτᾷ ὁ πιστός, ὥστε νὰ ἴσταται πρὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ᾿Οποῖος εἶναι φῶς, ὅταν οὗτος μένη ἐν τῷ φωτὶ (Α'. Ἰωάν. 2:10) καὶ περιπατῆῖ ἐν τῷ φωτὶ (Α'. Ἰωάν. 1:7) καθι-

στάμενος οὕτω υἱὸς φωτὸς καὶ ἡμέρας (Α΄. Θεσ. 5:5. Ἰωάν. 12:36. Ἐφεσ. 5:8). Κατορθοῖ δὲ τοῦτο ὁ πιστὸς διὰ τῆς μελέτης καὶ κατανοήσεως τῶν ἐν ἀγάπῃ θαυμασίων ἔργων τοῦ Θεοῦ, ἡμέραν καὶ νύκτα (πρβλ. Ψαλμ. 1:2. Α΄ Τιμ. 4:15). Ἡ ἔννοια τοῦ στίχ. εἶναι, ὅτι σκοπὸς τοῦ πιστοῦ εἶναι ἡ μελέτη τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ, τῶν ἐξ ἀγάπης τῷ κόσμῳ δωρουμένων, καὶ ἡ δι' ἔργων ἀγαθῶν προσηλοσύνη αὐτοῦ, ὥστε νὰ καταστῇ οὗτος ἄξιος τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ καὶ φῶς ἐν Κυρίῳ.

Στίχ. 7. Νέα προτροπὴ τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὰ τέκνα τοῦ Κυρίου, ὅπως σκιρτήσουν ἀπὸ ἀγαλλίασιν πρὸς τὸν Κύριον. Ὁ στίχ. στηρίζεται εἰς βιβλικὰ πρότυπα, ἀναφερόμενα εἰς ἕκτακτα γεγονότα (πρβλ. Ψαλμ. 113(114):4,6. Ματθ. 4:2. Ψαλμ. 41(42):4. 44(45):15. 46(47):1. 106(107):22. Λουκ. 1:44. 6:23).

Στίχ. 8. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ περὶ ἐκπλήξεως, τὴν ὁποίαν θὰ δοκιμάσουν πάντες οἱ βλέποντες αὐτόν. Ὁ στίχος δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστόν, ὡς συμβαίνει ἀλλαχοῦ εἰς τὰς Ῥωδᾶς (Ῥδ. 28:14), ἀλλ' εἰς τὴν καινὴν κτίσιν, τὸν πιστόν. Διὰ τὸν πρῶτον μέρος τοῦ στίχ. πρβλ. Ἡσ. 52:14 πρὸς διαπίστωσιν φραστικῶν ὁμοιοτήτων. Ὁ πιστὸς, γεγεννημένος ἄνωθεν, ἀποτελεῖ τι τὸ νέον καὶ ἐκπληκτικὸν διὰ τὸν κόσμον τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀμαρτίας. Δικαιολογεῖ δὲ ὁ ποιητὴς αὐτὴν τὴν ἐκπλήξιν τοῦ κόσμου ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ νέου ἀνθρώπου, προσθέτων, ὅτι «ἐξ ἄλλου γένους Ἐγώ εἰμι». Ἡ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καὶ ζωῆς δημιουργία ἐνὸς νέου γένους, ἀγνώστου εἰς τὸν μέχρι τότε κόσμον, ἀποτελεῖ πίστιν καὶ διδασκαλίαν διάχυτον ἀπὸ αὐτῆς τῆς περιόδου τῆς Κ.Δ. Οὕτως ἐν τῇ Α΄. Πέτρ. 2:9 οἱ χριστιανοὶ θεωροῦνται «γένος ἐκλεκτὸν» (πρβλ. Ἡσ. 43:20). Εἰς τοὺς Ἀποστολικούς Πατέρας ἡ ἰδέα αὕτη ἐπαναλαμβάνεται καὶ διευρύνεται.

Οὕτως ἡ πρὸς Διόγνητον ἐπιστολὴ καλεῖ τοὺς χριστιανούς «καινὸν γένος»³⁹. Ὡσαύτως εἰς τὸ Μαρτύριον τοῦ Πολυκάρπου (3:2) τὸ γένος τῶν χριστιανῶν καλεῖται θεοφιλὲς καὶ θεοσεβές⁴⁰, ἐνῶ εἰς τὸν Ποιμένα τοῦ Ἐρμᾶ (παραβ. 9:17,5) καλεῖται «γένος δικαίων»⁴¹. Τέλος ὁ Κ λ ἡ μ η ς ὁ Ἄ λ ε ξ α ν δ ρ ε ὑ ς (Στρωμ. 6:5) καλεῖ τοὺς χριστιανούς «τρίτον γένος», τὸ ὁποῖον σέβεται κατὰ τρόπον καινοφανῆ τὸν Θεόν⁴². Προφανῶς ὁ συγγραφεὺς τῶν Ῥωδῶν, ἔχων ὑπ' ὄψιν τοὺς τὴν ἰδέαν ταύτην περὶ τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καλεῖ τοὺς πιστοὺς «ἄλλον γένος», μὴ συμπίπτον πρὸς τοὺς Ἐθνικοὺς ἢ Ἰουδαίους ἢ καὶ Αἰρετικούς.

Στίχ. 9. Ὁ ποιητὴς αἰτιολογεῖ αὐτὴν τὴν προνομιακὴν θέσιν τοῦ

39. Πρὸς Διόγν. Ι. (Β.Ε.Π.Ε.Σ. 2, σ. 251).

40. Β.Ε.Π.Ε.Σ. 3, σ. 22.

41. Β.Ε.Π.Ε.Σ. 3, σ. 97.

42. Β.Ε.Π.Ε.Σ. 8, σ. 192-193.

πιστοῦ, θεωρῶν ὅλον τὸ πνευματικόν του οἰκοδόμημα ἔργον τοῦ Πατρὸς τῆς ἀληθείας, "Ὅστις ἐμνήσθη αὐτοῦ καὶ ἐκτίσαστο αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς. Ἐνταῦθα ἀναφέρεται ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πατρὸς τῆς ἀληθείας, ὅπως ἀναστήσῃ νέον ἔθνος, ἅγιον, ἐκλεκτόν, λαὸν περιούσιον, καὶ ἡ ἰδέα αὕτη ἀποτελεῖ τὸ μυστήριον, τὸ ἀπ' αἰῶνος σεσιγημένον, ὅπερ νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἀγίοις (Ρωμ. 15:25-26. Ἐφεσ. 3:3,5, 9-10. Κολ. 1:26-27). Τὸ πρόβλημα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, κατὰ τὸν συγγραφέα, λαμβάνει εὐρυτάτας διαστάσεις, ἀναγόμενον εἰς τὴν θεῖαν βουλήν πρὸ χρόνων αἰώνιων, ἥτις θεῖα βουλή εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἐπόμενος στίχ. 10. Ἡ ἔκφρασις «ὁ πατήρ τῆς ἀληθείας» θεωρεῖται ὑπὸ τινων (B r a u n, "Ἐνθ' ἀν., σ. 235) ὡς δάνειον ἐκ τῆς γνωστικῆς ὀρολογίας καὶ ἐπιχειρεῖται ἡ ἀνύρεσις παραλλήλων τῆς εἰς τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας, ἔνθα ὑπάρχει ἡ αὐτὴ ἔκφρασις. Συγκρίνων ὁμως τις τὰ δύο κείμενα, διαπιστώνει τὸ ὑφιστάμενον χάσμα μεταξύ αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν θεολογίαν, χριστολογίαν καὶ τὴν ἐν γένει πνευματικὴν ἀτμόσφαιραν. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἀληθείας διαδραματίζει σημαντικὸν ῥόλον εἰς τὸν Ἰωάννην, ὀδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν ᾠδῶν ἀντλεῖ ἐκεῖθεν τὴν φρασεολογίαν του, ὡς καὶ πολλάκις τοῦτο διεπιστώθη. Ἐκεῖθεν ἄλλωστε ἀντλοῦν καὶ τὰ γνωστικὰ ρεύματα τοῦ 2ου αἰῶνος. Λαμβανομένου δ' ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ προβλήματος τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν ᾠδῶν, κυμαινομένου μεταξύ τοῦ τέλους τοῦ 1ου αἰῶνος καὶ τοῦ τέλους τοῦ 2ου αἰῶνος μ.Χ. δὲν ἀποκλείεται ἡ συγγραφὴ αὐτῶν πρὸ τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν γνωστικῶν κειμένων. Ἡ ὅλη ἄλλωστε πνευματικὴ ὑφή τῆς ᾠδῆς δὲν μαρτυρεῖ γνωστικὴν προέλευσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον προδίδει βιβλικὴν πνευματικότητα καὶ ἰδέας κεκαθαρμένης πάσης ξένης ἐπιδράσεως.

Στίχ. 10. Ἡ σωτηρία τοῦ πιστοῦ εἶναι ἔργον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θείας βουλῆς. Ὁ στίχ. ὡς καὶ ὁ προηγούμενος ἀναφέρεται εἰς τὴν πρόνοιαν καὶ πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ, γνωστὰς ἐκ τῆς Π.Δ. καὶ τῆς Κ.Δ.

Στίχ. 11. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου καὶ μέχρι τοῦ τέλους τῆς ᾠδῆς ἐκτίθεται χριστολογικὴ διδασκαλία, ἀσυνήθους διὰ τὰς ᾠδὰς ἐκτάσεως, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένην διαφόρων χριστολογικῶν ρευμάτων τόσον τῆς Κ.Δ. ὅσον καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων. Ὁ προκείμενος στίχ. ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος Λόγος εἶναι παρὼν εἰς ἅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ βίου τῶν πιστῶν. Περὶ τίνος λόγου ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ ποιητής; Περὶ τοῦ δημιουργικοῦ καὶ παντοδυνάμου λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅστις διαδραματίζει σπουδαῖον ῥόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας καὶ ἀποτελεῖ τὴν δρῶσαν δύναμιν τοῦ Θεοῦ; ἢ περὶ τοῦ Λόγου τοῦ σαρκωθέντος καὶ φανερώσαντος τὸν Πατέρα, περὶ τοῦ Ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Ἰωάν. 1:1);

Ἡ ὁ Β a u e r⁴³ θεωρεῖ τὸ «λόγος» ὡς μετάφρασιν τοῦ συριακοῦ M e l-

43. H e n n e c k e, "Ἐνθ' ἀν., σ. 622, ὑποσ. 9,

t h a, ὅπερ ἐκδέχεται ὡς δηλοῦν τὸν δημιουργικὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ τὸν σαρκωθέντα Λόγον κατὰ τὸ Ἰωάν. 1:1.

Ὁ J. T. Sanders⁴⁴ διαστέλλει μεταξύ τοῦ θηλυκοῦ γένους M e l t a (=λόγος), ὅπερ ἀπαντᾷ πολλάκις εἰς τὰς Ῥδὰς (10:1. 12:8. 15:9. 16:8,9, 15, 20. 29:9.10. 39:9. 41:11,15) καὶ τοῦ P e t g a m a (=λόγος), ἀρσενικοῦ γένους, τὸ ὁποῖον ὡσαύτως χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς Ῥδὰς κατ' ἴσον σχεδὸν ἀριθμὸν πρὸς τὸ M e l t a (Ῥδ. 7:9, 8:9, 9:2. 12:3,5,9,11, 12. 18:4. 24:7. 32:2. 37:3. 42:19). Οὗτος θεωρεῖ τὸ M e l t a ὡς ὄργανον τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀνεξαρτήτως δρῶν, τὸ δὲ P e t g a m a ἐκλαμβάνει ὡς ἀνεξάρτητον πρόσωπον καὶ ἐν πολλοῖς παράλληλον πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ διάκρισις ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἀπόλυτος καὶ σαφής ὡς δέχεται καὶ αὐτὸς ὁ S a n d e r s. Τοῦτο καθίσταται φανερόν καὶ ἐκ τῶν μεταφράσεων τοῦ συριακοῦ πρωτοτύπου, αἱ ὁποῖαι γράφουν μὲ κεφαλαῖα γράμματα τὸ «λόγος», ἀσχέτως τοῦ ἔαν πρόκειται περὶ M e l t a ἢ περὶ P e t g a m a. Ἐν προκειμένῳ ὅμως ὁ S a n d e r s φαίνεται δεχόμενος τὸ «λόγος» ὡς μετάφρασιν τοῦ M e l t a. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι ὁ «λόγος» τοῦ στίχ. 11 δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται καὶ εἰς τὸν λόγον, ὡς ὄργανον τῆς θείας ἐνεργείας, ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ Κ.Δ. ἡ τοιαύτη ἔννοια τοῦ λόγου ἀπαντᾷ (Πράξ. 6:7. 11:1. 12:24. 13:26. 19:20. Β'. Κορ. 4:2. 5:19. Ἐφεσ. 1:13. Κολ. 1:25. 3:16. Α'. Θεσ. 1:6. 2:13. Β'. Θεσ. 3:1. Α'. Τιμ. 1:15. 4:9. Β'. Τιμ. 2:9. Ἐβρ. 4:12. Α'. Ἰωάν. 2:14). Ἰδίᾳ τὸ Α'. Ἰωάν. 2:14 συμφωνεῖ σχεδὸν ἀπολύτως πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ προκειμένου στίχου καὶ οὐδεμία ἀντίρρησης θὰ προεβάλλετο πρὸς ταῦτισιν τοῦ ἐνταῦθα «λόγου» πρὸς τὸν «λόγον» τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τὸ ὄργανον τῆς ἐνεργείας καὶ δράσεως Αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἀκολουθούντων ὅμως στίχων (12-17) καθίσταται σαφές, ὅτι ἀπὸ τοῦ στίχ. 11 ἀρχεται ἡ χριστολογικὴ διδασκαλία, ἐκ δὲ τῶν στίχων 12-13 φαίνεται, ὅτι οὗτοι ἐπεξηγοῦν τὸν στίχ. 11. Διὰ τοῦτο δὲν νομίζομεν ὡς πάντῃ ἀσυμβίβαστον, ἔαν ἐξελαμβάνομεν τὸν «λόγον» ἐνταῦθα ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸν σαρκωθέντα Λόγον, τὸν Σωτῆρα καὶ Υἱὸν τοῦ Ὑψίστου, τὸν ὄντα μεθ' ἡμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος (Μαθ. 28:20).

Στίχ. 12. Ὁ στίχ. οὗτος καλεῖ τὸν Χριστὸν Σωτῆρα, ὁ Ὅποιος ζωοποιεῖ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ δὲν ἀπορρίπτει αὐτάς. Δὲν ὀρίζεται ἐνταῦθα ὁ χαρακτήρ τῆς ὑπ' αὐτοῦ παρεχομένης σωτηρίας. Τοῦτο δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ τῆς ὅλης διδασκαλίας τῶν Ῥδῶν, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς σφίζει διὰ τε τῶν ἔργων Του καὶ τοῦ λόγου Του. Περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ζωοποιούντος τοὺς ἀνθρώπους, πρβλ. Ἰωάν. 5:21. 6:63. Τὸ «μη ἀπορρίπτων τὰς ψυχὰς ἡμῶν» ἔχει παλαιοδιαθηκικὴν ἀρχὴν (Ψαλμ. 50(51):11. 70(71):9.).

Στίχ. 13. Ἐν τῷ στίχ. τούτῳ ἔχομεν χριστολογικὴν διδασκαλίαν, ἀναφερομένην εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν, τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ὑψωσιν τοῦ Χρι-

44. Ἐνθ' ἀν., σ. 114 ἐξ.

στοῦ. Ὁ συγγραφεὺς ἑμιλεῖ σαφῶς περὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ, τονίζων τὸ ἱστορικὸν τοῦ προσώπου καὶ τὴν ἐπὶ γῆς παρουσίαν Του. Ἐκτὸς τῶν Εὐαγγελίων, ἐν οἷς ὁ Χριστὸς εὐρέως καλεῖται «υἱὸς ἀνθρώπου», ἡ προσηγορία «ἄνθρωπος», ἀποδιδόμενη εἰς αὐτόν, ἀπαντᾷ εἰς Α΄ Κορ. 15:47 καὶ κυρίως εἰς Α΄ Τιμ. 2:5 «...εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς». Χρησιμοποιεῖται δ' εὐρέως εἰς τοὺς Ἀποστολικούς Πατέρας καὶ τοὺς μετέπειτα συγγραφεῖς (Διατ. Ἀποστ. 6, 11, 4. 10. Ἰουστ. Ἀπολ. Β', 6, 5). Ὁ τονισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ ὑψηγορέυθη ἐξ ἀνάγκης πρὸς καταπολέμησιν δοκητικῶν τάσεων, αἵτινες ἀνεφάνησαν ἐν τῷ στερεώματι τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων.

Τὸ «ὁ ταπεινωθεὶς καὶ ὑψωθείς διὰ τῆς δικαιοσύνης Του» ἔχει τὰς ρίζας του εἰς τὸν χριστολογικὸν ὕμνον Φιλιπ. 2:5-11 (πρβλ. Ἰωάν. 10:17 Ἐβρ. 12:2) καὶ Α΄ Τιμ. 3:16. Ἡ ταπεινώσις δὲν προσδιορίζεται ἐγγύτερον, κατὰ πόσον δηλαδὴ πρόκειται περὶ τῆς κενώσεως ἢ τῆς διὰ τοῦ Σταυροῦ ταπεινώσεως. Τὸ «διὰ τῆς δικαιοσύνης Του» μαρτυρεῖ μᾶλλον εἰς τὴν διὰ θανάτου ταπεινώσιν. Συγχρόνως ὅμως οἱ στίχοι 15-16 ἀναφερόμενοι εἰς τὴν δόξαν, ἣν ὁ Χριστὸς εἶχε παρὰ τῷ Πατρὶ, ἐπιτρέπουν νὰ συμπεράσωμεν τὴν ταπεινώσιν καὶ ὡς κένωσιν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον (Β΄ Κορ. 8:9). Ἡ ἐνέργεια δὲ τῆς ὑψώσεως ἀναφέρεται εἰς τὴν Κ.Δ. ὡς ἔργον εἴτε τοῦ Θεοῦ-Πατρός, εἴτε τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ (Ἰωάν. 12:32,34. Πράξ. 2:33. 5:31. Φιλιπ. 2:9. Ἐφεσ. 1:20. Ἐβρ. 1:3. 8:1. 10:12. 12:2. Ἀποκ. 3:21).

Ἡ δὲ ὑψώσις τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἔργον δικαιοσύνης ἐκ μέρους τοῦ δικαιοῦντος Θεοῦ (Α΄ Τιμ. 3:16. Ἰωάν. 16:10).

Ὁ στίχ. οὗτος, ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι καὶ οἱ ἐπόμενοι αὐτῷ, μαρτυροῦν τὸν λειτουργικὸν χαρακτῆρα τῆς Ὁδῆς, διότι αἱ χριστολογικαὶ αὐταὶ διατυπώσεις καὶ ὁμολογίαι πίστεως ἀνεπτύχθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν λειτουργικὴν τῆς Ἐκκλησίας ζωὴν. Διὸ καὶ τεραστίαν ἐπίδρασιν ἤσκησαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν λατρευτικῶν τύπων τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας (Α΄ Κλήμ. 16:1 ἐξ.).

Στίχ. 14. Ὁ στίχ. ἀποτελεῖ οἶονεὶ ἀντίθεσιν τοῦ προηγουμένου, τονίζων τὴν τελείαν θεϊαν φύσιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς υἱοῦ τοῦ Ὑψίστου. Ἐνῶ δὲ προηγούμενος στίχ. ἐτόνισε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὁ προκείμενος ἀναφέρεται εἰς τὴν φανέρωσιν τοῦ Υἱοῦ ἐν τῇ τελειότητι τοῦ Πατρός. Περὶ τοῦ «Υἱὸς τοῦ Ὑψίστου» πρβλ. Μᾶρκ. 5:7. Λουκ. 1:32. 8:28. Τὸ δὲ «ἐφανερῶθη» εἶναι κυρίως Ἰωάννειος ὅρος δηλῶν τὴν ἐν κόσμῳ φανέρωσιν τοῦ Χριστοῦ (Ἰωάν. 2:11. 7:4. Α΄ Ἰωάν. 1:2. 3:2,5,8. πρβλ. ὁμοίως Κολ. 3:4. Α΄ Τιμ. 3:16. Β΄ Τιμ. 1:10. Τίτ. 1:3. Α΄ Πέτρ. 1:20). Ὁ ὅρος «τελειότης», ὡς χαρακτηρίζων τὴν θεϊαν φύσιν τοῦ Χριστοῦ, ἀπουσιάζει ἐκ τῆς Κ.Δ. Ἀναφέρεται μόνον πρὸς δήλωσιν τῆς πνευματικῆς ὁλοκληρίας, πρὸς ἣν δέον νὰ κατατείνωσιν οἱ πιστοὶ (Κολ. 3:14. Ἐβρ. 6:1), οἷτινες καλοῦνται καὶ «τέλειοι». (Ματθ. 5:48. Ἐφεσ.

4:10. Φιλιπ. 3:15. Κολ. 1:28. 4:12. Έβρ. 5:14. Ίακ. 1:4. 3:2). «Τέλειος» καλεΐται και ὁ Θεὸς ἐν τῇ Κ.Δ. (Ματθ. 5:48), εἰς δὲ τὴν Ἀπολογίαὶν τοῦ Ἀριστείδου (1,4) ἡ τελειότης τοῦ Θεοῦ ὀρίζεται ὡς ἡ κατάστασις Του, ὄντος ἀπροσδεοῦς και μηδενὸς χρεῖαν ἔχοντος, ἐνῶ τὰ πάντα ἔχουν χρεῖαν Αὐτοῦ⁴⁵. Ἡ ἐν τῇ τελειότητι τοῦ Πατρὸς φανέρωσις ἐν κόσμῳ τοῦ Χριστοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὠλοκληρωμένην θεῖαν Αὐτοῦ φύσιν, περὶ ἧς διαφοροτρόπως ὀμιλεῖ ἡ Κ.Δ. χρησιμοποιοῦσα ὄρους ὡς «πλήρης χάριτος και ἀληθείας» (Ίωάν. 1:14), «ὀδὸς» (Ίωάν. 1:14) «φῶς», «ζῶη» (Ματθ. 4:16. Ίωάν. 1:4,9. 3:19. 8:12. 9:5. 11:25. 14:6. Πράξ. 3:15. Α΄. Ίωάν. 1:2. 2:8. 5:11,20), «πλήρωμα τῆς θεότητος» (Κολ. 2:9. 1:19) και «Θεὸς» (Ίωάν. 1:1. Ρωμ. 9:5. Β΄. Κορ. 5:19. Α΄. Τιμ. 3:16. Τίτ. 2:13). Τέλειος, λοιπόν, ἄνθρωπος και τέλειος Θεὸς κηρύσσεται ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς στίχ. 13-14.

Στίχ. 15. Ἐνταῦθα τονίζεται τὸ ἐκ τοῦ Λόγου ἀνατεῖλαν φῶς, τὸ ὀποῖον προῦπήρχεν ἐν αὐτῷ. Ὁ στίχ. ἐνθυμίζει τὸ Ίωάν. 1:1-4, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Λόγου, Ὁστις ἦτο φῶς ἐν ἀρχῇ, ἦτοι πρὸ χρόνων αἰώνιων. Διὰ τὸ «φῶς ἀνέτειλεν» πρβλ. Ματθ. 4:16. Περὶ τοῦ Λόγου, ὡς ἀκτινοβολοῦντος φῶς, πρβλ. Λουκ. 2:32. Ίωάν. 1:4,9. 3:19. 8:12. 9:5. 12:35,46. Ἐφεσ. 5:8.

Ἡ ἔκφρασις «τὸ προῦπάρχον ἐν αὐτῷ» ἀναφέρεται εἰς τὴν προῦπαρξιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς Λόγου παρὰ τῷ Πατρὶ (Ίωάν. 17:24,5. 1:1-4. Φιλιπ. 2:6 ἐξ.) Ὁ Λόγος σαφῶς μαρτυρεῖται ὡς Θεὸς (Ίωάν. 1:1), ὁ δὲ Θεὸς φῶς οἰκεῖ ἀπρόσιτον (Α΄. Τιμ. 6:16) και εἶναι Φῶς (Α΄. Ίωάν. 1:5. Ίακ. 1:17). Ἄρα και τὸ φῶς ἦτο συμφῶς εἰς τὸν Λόγον ἐν τε τῇ προῦπάρξει και τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἀποκαλύψεως. Τὸ δὲ φῶς ἦτο ἐν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ Λόγου ἐν τῇ καταστάσει τῆς δόξης, ἣν εἶχε παρὰ τῷ Πατρὶ «πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι» (Ίωάν. 17:5).

Στίχ. 16. Τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ στίχ. ἀναφέρεται ἐπίσης εἰς τὴν προῦπαρξιν τοῦ Χριστοῦ «πρὸ καταβολῆς κόσμου» (Ίωάν. 17:5,24). Ἡ ἔκφρασις εἶναι καθαρῶς καινοδιαθηκικῆ (Ίωάν. 17:24,5. Ἐφεσ. 1:4). Ὁ συγγραφεὺς δὲ φαίνεται σαφῶς νὰ ἔχη ὑπὸ ὄψιν τὸ Α΄. Πέτρου 1:20 «προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου», πρὸς δὲ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ στίχ. συμφωνεῖ και φραστικῶς.

Τὸ πρῶτον ὀμως μέρος τοῦ στίχ. ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐνός, τῷ ὄντι: «ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθῶς εἷς». Ὁ συγγραφεὺς, δύναται τις νὰ συμπεράνη, ζητεῖ νὰ τονίση τὸ ἐνιαῖον τῆς φύσεως και τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου και ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὁ ἄνθρωπος-Χριστὸς εἶναι ὁ σαρκῶθεις Υἱὸς και Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων. Εἶναι ὁ «εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς» (Α΄. Κορ. 8:6). Τὴν ἀπόλυτον και ὀργανικὴν ἐνότητα τοῦ θείου και ἀνθρωπίνου στοιχείου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ τονίζει και ὁ Ἰγνάτιος (πρὸς Μαγνησ. VII), προτρέπων τοὺς πιστοὺς

νὰ συντρέχουν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ «ὡς ἐπὶ ἓν θυσιαστήριον, ἐπὶ ἓνα Ἰησοῦν Χριστόν...». Ἡ ἐξήγησις αὐτῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ συγγραφέως τῶν Ῥδῶν δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς Ἐκκλησίας, ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν χρόνων τῶν Ἀποστόλων (Ἐπιστολαὶ Ἰωάννου), ὅπως καταπολεμήσῃ τὰς διαφόρους αἱρέσεις, ἰδίως τὴν τοῦ Δοκητισμοῦ (Κήρινθος κ.ά.), αἵτινες διέστελλον μεταξὺ τοῦ ἕκ τῆς παρθένου Μαρίας γεννηθέντος Ἰησοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, «Ὅστις ἐνώκησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον Ἰησοῦν κατὰ τὸ ἐν Ἰορδάνῃ βάπτισμα. Οὕτως ὁ Ἰησοῦς κατέστη *filiius adoptivus*⁴⁶. Προαιωνία, λοιπόν, ὑπαρξίς τοῦ Λόγου καὶ ἱστορικὴ φανέρωσις αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ τονίζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῶν Ῥδῶν ὡς ἐνιαία καὶ φυσικὴ σχέσις καὶ οὐχὶ ὡς σχέσις υἱοθεσίας ἐν χρόνῳ. Ἐντόνως ἀντιγνωστικός, λοιπόν, προβάλλει καὶ ὁ στίχ. οὔτος.

Στίχ. 17. Κατακλείων καὶ αὐτὴν τὴν Ῥδὴν ὁ συγγραφεὺς τονίζει τὸν λυτρωτικὸν ῥόλον τοῦ πρὸ τῶν αἰώνων καὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὑπάρχοντος Χριστοῦ, «Ὅστις ζωοποιεῖ τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν εἰς τὸ διηκεκὸς διὰ τῆς ἀληθείας τοῦ ὀνόματός Του. Ἡ ἐν μέσῳ τῶν πιστῶν πνευματικὴ παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ ὀνόματός Του ἀποτελεῖ πηγὴν ἀναγεννήσεως καὶ ἠθικῆς τελειώσεως. Ὁ ποιητὴς ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐνταῦθα τὴν πολλάκις τονισθεῖσαν ἐν ταῖς Ῥδαῖς (8:22. 6:6. 15:8. 22:6. 23:20. 25:11. 9:6) θεολογικὴν σπουδαιότητα τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, γνωστὴν οὖσαν ἕκ τε τῆς Π.Δ. καὶ τῆς Κ.Δ., ἐν αἷς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ ὑποκατάστατον τῆς θείας παρουσίας καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Χριστοῦ οἱ πιστοὶ σφύζονται καὶ ἀναγεννῶνται⁴⁷.

Ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ μέρει τοῦ στίχ. ὁ ποιητὴς χαρακτηρίζει τὴν Ῥδὴν ταύτην ὡς ἓνα καινὸν ὕμνον εἰς τὸν Κύριον ἕκ μέρους τῶν ἀγαπώντων Αὐτόν. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὔτος ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὴν Ῥδὴν ταύτην καὶ εἰς τὴν Ῥδὴν 31:3. Δι' αὐτῶν τῶν λόγων ὑπαινίσσεται προφανῶς ὁ ποιητὴς τὸν νέον τρόπον δοξολογίας καὶ ὑμνήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διὰ τῶν χειλέων τῶν εἰς Αὐτὸν πιστευόντων καὶ ἀγαπώντων Αὐτόν. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ, ὡς καὶ ὅλη ἡ Ῥδὴ, τὸν ἐξόχως λειτουργικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, ὅστις ἐπισφραγίζεται καὶ διὰ τοῦ «Ἀλληλοῦια».

46. R. A b r a m o w s k i, «Der Christus der Salomooden»· εἰς Z.N.W. 35 (1936), σ. 44-69, εἰδικῶς σ. 57. Ἡ μέτερον, Ἡ Χριστολογία τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, Ἀθήναι 1970, σ. 40-45.

47. Πρὸς λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν τοῦ ὅλου τούτου θέματος, π ρ β λ. Ἡ μέτερον, Τὸ φιλολογικὸν καὶ θεολογικὸν πρόβλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἀπόστ. Παῦλον, σ. 37-38.

ΩΔΗ 42α

1. Ἐξέτεω τὰς χεῖράς μου
καὶ προσήγγισα τῷ Κυρίῳ μου·
2. διότι ἡ ἔκτασις τῶν χειρῶν μου εἶναι τὸ σημεῖόν Του·
3. ἡ ἔκτασίς μου εἶναι τὸ ἔξαπλούμενον δένδρον,
ὅπερ ἐτέθη ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Δικαίου.
4. Καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθην
διὰ τοὺς μὴ δεξαμένους με·
καὶ θὰ εἶμαι μετὰ τῶν ἀγαπώντων με.
5. Πάντες οἱ διώκοντές με ἀπενεκρώθησαν·
καὶ ἐξήτησάν με οἱ ἐναποθέντες τὴν ἐλπίδα των ἐπ' ἐμέ,
διότι ζῶ.
6. Καὶ ἠγέρθην καὶ εἶμαι μετ' αὐτῶν·
καὶ λαλήσω διὰ τῶν στομάτων αὐτῶν.
7. Διότι αὐτοὶ περιεφρόνησαν
τοὺς διώκοντας αὐτούς·
8. καὶ ἕψωσα ὑπεράνω αὐτῶν
τὸν ζυγὸν τῆς ἀγάπης μου,
9. ὡς βραχίονα Νυμφίου ὑπὲρ τὴν Νύμφην·
10. οὕτως ἦτο ὁ ζυγός μου ὑπεράνω τῶν γνωριζόντων με·
11. καὶ ὡς κλινοκάθισμα,
ἀπλούμενον εἰς τὴν οἰκίαν (νυμφίου καὶ νύμφης),
12. οὕτως εἶναι ἡ ἀγάπη μου
ὑπεράνω τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ.
13. Καὶ οὐκ ἀπερρίφθην,
ἀν καὶ ἐλογίσθην οὕτως (ὡς ἀπερριμένος).
14. Οὐκ ἠφανίσθην,
ἀν καὶ ἐμηχανεύσαντο (αὐτὸ) οὗτοι
ἐναντίον μου.

15. Ἄδης ἐώρακέ με
καὶ ἐγένετο δυστυχής·
16. θάνατος ἐξέμεσέ με
καὶ πολλοὺς μετ' ἐμοῦ.
17. Ἐγενόμην χολή καὶ πικρία δι' αὐτόν
καὶ κατῆλθον μετ' αὐτοῦ
εἰς τὰ ἔσχατα τῶν βυθῶν του.
18. Καὶ τοὺς πόδας καὶ τὴν κεφαλὴν
αὐτὸς ἀφῆκε νὰ φύγουν,
διότι αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ὑπομείνουν τὴν ὄψιν μου.
19. Καὶ ἐποίησα συναγωγὴν ζώντων ἀνθρώπων,
μεταξὺ τῶν νεκρῶν του ἀνθρώπων,
καὶ ὠμίλησα μετ' αὐτῶν διὰ ζώντων χειλέων,
20. διότι ὁ λόγος μου δὲν θὰ εἶναι κενός·
21. καὶ οἱ ἔχοντες ἀποθάνει ἦλθον πρὸς με·
καὶ ἔκραξαν καὶ εἶπον:
Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, γενοῦ οἰκτίρμων ἐφ' ἡμᾶς
καὶ ποιήσον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὸ ἔλεός Σου·
22. καὶ ἐξάγαγε ἡμᾶς ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σκότους·
καὶ ἄνοιξον ἡμῖν τὴν θύραν,
δι' ἧς θὰ ἔλθωμεν πρὸς Σέ.
23. Διότι βλέπομεν, ὅτι ὁ θάνατος ἡμῶν
οὐχ ἦψατό Σου.
24. Ἐπίτρεψον, ἐπίσης, ἵνα λυτρωθῶμεν μετὰ Σοῦ,
διότι Σὺ εἶσαι ὁ Λυτρωτὴς ἡμῶν.
25. Καὶ Ἐγὼ ἤκουσα τῆς φωνῆς των·
καὶ τὸ ὄνομά μου ἐσφράγισα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των,
26. διότι αὐτοὶ εἶναι ἐλεύθεροὶ ἄνθρωποι
καὶ ἀνῆκουν εἰς ἐμέ.

ᾠδὴ Ἀλληλοῦτα.

Ἡ τελευταία αὕτη ᾠδὴ ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον (στίχ. 1-3) ἀποτελεῖ πιστὴν ἐπανάληψιν τῆς 27ης ᾠδῆς, τὸ δὲ δεύτερον

(στίχ. 4-26) συνιστᾷ τὴν κυρίως ᾿Ωδὴν. Ἄγνωστον παραμένει τὸ γεγονός, πῶς ἢ μικρὰ 27ῃ ᾿Ωδῇ ἐτέθη ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς 42ας. Τὰ περὶ τῶν τριῶν, λοιπόν, πρώτων στίχων ἐξετέθησαν ἐν τῇ 27ῃ ᾿Ωδῇ, ἥτις ἐκφωνεῖται ὑπὸ τοῦ πιστοῦ. Παραπέμπεται δὲ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος. Ἡ 42α ᾿Ωδῇ ἀρχεται ἀπὸ τοῦ στίχ. 4. καὶ ὁμιλοῦν πρόσωπον εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστός. Ἡ ἐν τῇ ᾿Ωδῇ ταύτῃ ἐκτιθεμένη διδασκαλία ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ Χριστοῦ, τὴν τύχην τῶν διωκτῶν Του, τὸν ἀγαθὸν κλῆρον τῶν εἰς Αὐτὸν πιστευόντων καὶ εἰς τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον τοῦ Χριστοῦ μεθ' ὅλων τῶν ἐκεῖσε λαβόντων χώραν, περὶ ὧν ὁμιλοῦν καὶ ἄλλαι ᾿Ωδαί, ὡς εἶδομεν (᾿Ωδ. 23, 28).

Στίχ. 4. Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἀρχεται ἡ περιγραφή τῆς Ἐναστάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς συνέπειαι δι' ἀμφοτέρα τὰ μέρη, τοὺς πιστευόντας καὶ μὴ. Ὁ λαῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν συνεχείᾳ μέχρι τοῦ τέλους τῆς ᾿Ωδῆς εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστός. Ἡ ἀποδοχή ἢ μὴ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν στίχ. αὐτὸν καὶ τὸν ἐπόμενον τονίζεται δι' ἀντιθετικῶν παραλληλισμῶν. Τὸ ἰδεολογικὸν ὑπόβαθρον εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀντίθεσιν Χριστοῦ-κόσμου, τὴν τονιζομένην ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου (Ἰωάν. 1:5, 10-11. 17:25). Ἡ ὀρολογία ὅμως τοῦ στίχ. καὶ ἰδίᾳ τὸ «εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη» ὑπενθυμίζει τὰ Ἡσ. 53:3, 12. Σοφ. Σολ. 3:2. 5:4. Ἱερ. 11:19.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ στίχ. ὁ Χριστὸς τονίζει τὴν μετὰ τῶν ἀγαπώντων Αὐτὸν ἐν πνεύματι ἀναστροφὴν (Ματθ. 28:20. Ἰωάν. 14:23, 18, 19, 21).

Στίχ. 5. Ἐνῶ οἱ διώκται τοῦ Χριστοῦ εἶναι πλέον νεκροί, Αὐτὸς ζῆ καὶ στηρίζει τὴν εἰς Αὐτὸν ἐλπίδα τῶν ζητούντων Αὐτὸν (Ἰωάν. 17:19).

Στίχ. 6. Ἡ Ἐνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐν μέσῳ τῶν πιστῶν παρουσία Του ἐπαναβεβαιοῦται. Τὸ γεγονός τῆς Ἐναστάσεως κατέχει ἰδιόζουσαν θέσιν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ποιητοῦ καὶ κατ' ἐπέκτασιν εἰς τὴν ζωὴν τῆς κοινότητος, εἰς ἣν οὗτος ἀπευθύνεται.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ στίχ. βεβαιοῖ ὅχι μόνον τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν μέσῳ τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τοῦ στόματος αὐτῶν λαλιὰν τοῦ Χριστοῦ (Β'. Κορ. 13:3. πρβλ. Ματθ. 10:19-20. Μᾶρκ. 13:11. Λουκ. 12:11-12)

Στίχ. 7. Χαρακτηριστικὸν τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον εἶναι ἡ στερρὰ πρὸς Αὐτὸν προσκόλλησις τούτων καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν παντοιοτρόπως διωκόντων αὐτούς (πρβλ. Ρωμ. 8:35). Ἄγνωστον παραμένει, ὅμως, ἐὰν ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται γενικῶς εἰς τοὺς ἕνεκεν δικαιοσύνης διωγμούς τῶν πιστῶν ἢ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του συγκεκριμένον διωγμόν. Τὸ δεύτερον τοῦτο δὲν ἀποκλείεται, ἐφ' ὅσον οἱ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμοί, κυρίως ἀπὸ τοῦ 64 μ.Χ. καὶ ἐντεῦθεν, εἶναι γεγονός, συνεχῶς ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ δ' ἐνταῦθα ἐκτιθεμένη θέσις τοῦ ποιητοῦ μαρτυρεῖ θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν ἔναντι τῶν διωκόντων αὐτούς.

Στίχ. 8. Ὁ στίχ. ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Χριστοῦ, περὶ οὗ ὁμιλεῖ αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστὸς εἰς Ματθ. 11:29-30 (πρβλ. Α'. Κλήμ. 16:17. Διαχρή,

6:2). Πρόκειται περὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς πάντας τοὺς πιστοὺς εἰς Αὐτόν.

Στίχ. 9-10. Ὁ ζυγὸς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν πιστῶν παραβάλλεται πρὸς τὸν βραχίονα τοῦ Νυμφίου ὑπεράνω τῆς Νύμφης, ὅστις βραχίων ἀπλοῦται πλήρης ἀγάπης καὶ τρυφερότητος. Ἡ εἰκὼν τοῦ Νυμφίου καὶ τῆς Νύμφης εἶναι καινοδιαθηκική. Ἡ ἀγάπη τῶν πιστῶν διὰ τὸν Χριστὸν εἶναι καρπὸς τῆς ὑπ' αὐτῶν γνώσεως Αὐτοῦ καὶ συνεπῶς θεμελιούται ἐπὶ τῆς πείρας των καὶ δὲν εἶναι θεωρητικὴ ἀγάπη (Ματθ. 13:11. Μᾶρκ. 4:11. Λουκ. 8:10 Ἰωάν. 10:14. Α'. Ἰωάν. 2:5. 3:19. 5:2. 4:16. Β'. Ἰωάν. 1-3).

Στίχ. 11-12. Ἐτέρα εἰκὼν παριστᾷ τὴν ἐπὶ τῶν πιστῶν ἐφάπλωσιν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Αὕτη ἡ ἀγάπη παρίσταται ὡς σκέπαστρον ἀπλούμενον εἰς τὴν οἰκίαν νυμφίου καὶ νύμφης. Ἡ εἰκὼν ἐνταῦθα εἶναι εἰλημμένη ἐκ τοῦ συζυγικοῦ βίου. Ὁ στίχ. 12 ὁμιλεῖ περὶ πιστευόντων εἰς τὸν Χριστόν, ἐνῶ ὁ στίχ. 10 ὁμιλεῖ περὶ γνωριζόντων Αὐτόν. Αἱ ἔννοιαι *πίστις-γνώσις* ἐναλλάσσονται πρὸς βεβαίωσιν τῆς γνωσιολογικῆς βάσεως τῆς πίστεως καὶ τῆς πίστεως ὡς ἀφετηρίας τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ (Α'. Ἰωάν. 4:16).

Στίχ. 13-14. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὸ μάταιον τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν πρὸς ὀλοκληρωτικὴν ἐξόντωσιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀπόρριψις καὶ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ Χριστοῦ ἀπετέλουν τὸν στόχον τῆς ἀνθρωπίνης κακίας, ἥτις εἰσέπραξε διὰ λογαριασμὸν τῆς ὅτι ἐμηχανεύσατο κατὰ τοῦ Δικαίου. Οἱ στίχοι οὗτοι ἰδεολογικῶς συμφωνοῦν πρὸς τὴν ᾠδὴν 28 στχ. 14-15, εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων παρατηρήσεις παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην. Βεβαίως εἰς τοὺς ἐνταῦθα στίχους δὲν ἀναφέρονται οἱ λόγοι τῆς ναυαγήσεως τῶν σχεδίων τῆς ἀνθρωπίνης κακίας, ὡς εὐκόλως ἐννοοῦμενοι ἐξ ὅλης τῆς ᾠδῆς, ἐν ἧ ἐξαιρεταὶ ἡ θεία καταγωγή τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἔναντι τοῦ Ἄδου ὑπεροχὴ Του.

Στίχ. 15. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου ἄρχεται ἡ ἐξιστόρησις τῆς πάλης τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἄδην καὶ ἡ τελικὴ νίκη τοῦ πρώτου ἔναντι τοῦ δευτέρου μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν συνεπειῶν. Ἡ πάλη μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τοῦ θανάτου περιγράφεται κατὰ τρόπον ἀποκαλυπτικόν. Ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς πικρίας καὶ δυστυχίας τοῦ Ἄδου, συνεπεία τῆς εἰς Αὐτὸν καθόδου τοῦ Χριστοῦ, διαδραματίζει σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ὑμνολογίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς διαφόρους λειτουργικὰς καὶ κατηχητικὰς εὐχὰς (πρβλ. Κατηχητικὸν λόγον τοῦ Ἰωάν. τοῦ Χρυσοστόμου, ἀναγινωσκόμενον ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα) ἢ τὰς διαφόρους ὁμιλίαις ἤδη ἀπὸ τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος (πρβλ. Μελέτωνος Σάρδεων, Ὁμιλία ἐπὶ τοῦ Πάσχα, ἔκδ. Βern. Lohse Textus Minores, XXIV, Leiden, 1958. στίχ. 687-692).

Στίχ. 16. Συνέπεια τῆς ἀτενίσεως τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἄδου ἦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ δυστυχία τοῦ Ἄδου (στίχ. 15) καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀπόλυσις ὑπὸ τοῦ θανάτου τόσον τοῦ Χριστοῦ ὅσον καὶ πολλῶν μετ' αὐτοῦ. «Ἄδης» καὶ «Θάνατος» ἀποτελοῦν ἐκφράσεις πρὸς δήλωσιν τῆς περιοχῆς τῶν καταχθονίων

καὶ τοῦ γεγονότος τῆς ἀνυπαρξίας. Ὁ θάνατος παρίσταται ὡς τι τὸ ζῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ νεκρικὴ γαλήνη βασιλεύει (πρβλ. Μελίτωνος. Ἔνθ' ἀν., στίχ. 687-690· «ἐγὼ ὁ καταλύσας τὸν θάνατον καὶ θριαμβεύσας τὸν ἐχθρὸν καὶ καταπατήσας τὸν Ἄδην καὶ δῆσας τὸν ἰσχυρόν»)· πρβλ. ἐπίσης Ὡδῆ 15:9.

Στίχ. 17. Ὁ Χριστὸς κατέστη χολὴ καὶ πικρία διὰ τὸν θάνατον. Τὰ «χολή» καὶ «πικρία» δηλοῦν τὴν ἔκφρασιν μεγίστης ὀδύνης διὰ τὸν δεχόμενον ταῦτα. Κείμενα τοῦ 2ου αἰῶνος ἐπισημαίνουν τὸ γεγονός, ὅτι ἡ χολὴ καὶ τὸ ὄξος, ἅτινα προσεφέρθησαν εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενον Χριστόν, κατὰ παρακίνησιν τοῦ Σατανᾶ, ταῦτα στρέφονται τώρα ἐναντίον τοῦ Ἄδου καὶ τοῦ θανάτου διὰ τοῦ νικητοῦ τοῦ θανάτου, τοῦ Χριστοῦ. (Bernard, Ἔνθ' ἀν., σ. 131). Ὁ Μελίτων ὁ Σάρδεων εἰς τὴν ὁμιλίαν του εἰς τὸ Πάσχα παριστᾷ τὴν πικρὰν χολὴν στραφεῖσαν ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων διὰ τὸ μέγα ἀνοσιούργημα τὸ πραχθὲν ὑπ' αὐτῶν. (Ἔνθ' ἀν., στίχ. 620).

Τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ στίχ. περιγράφει τὴν μέχρις Ἄδου κατωτάτου κἀθοδον τοῦ Χριστοῦ, συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ κυριάρχου τοῦ κάτω κόσμου. Τὸ σημεῖον τοῦτο τονίζει τὴν ἀναμόχλευσιν τῶν ταμείων τοῦ Ἄδου καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κατενεχθὲν καίριον κατ' αὐτοῦ πλήγμα μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς ἐπικρατείας του. Ὁλος ὁ κάτω κόσμος ἐδέχθη τὴν σωτηριώδη παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, συντρίβοντος μοχλοῦς αἰωνίου.

Στίχ. 18. Συνεχίζεται ἐνταῦθα ἡ ἔκθεσις τῶν συνεπειῶν τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἰς τὸν στίχ. 16 ὁ Ἄδης καὶ θάνατος ἐξέμεσεν, ἐμφανίζεται ἐνταῦθα ὡς παρεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ οἰκιοθελῶς, πλην ὅμως καὶ λόγῳ τῆς ὑπερτάτης τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως.

Ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ ἐνταῦθα περὶ κεφαλῆς καὶ ποδῶν, ἅτινα ἀφέθησαν νὰ φύγουν, διότι οἱ ἄρχοντες τοῦ Ἄδου δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ὑπομείνουν τὴν ὄψιν τοῦ Χριστοῦ. Ὡς δέχονται οἱ ἐρμηνευταὶ ἡ κεφαλὴ συμβολίζει τὸν Χριστόν καὶ οἱ πόδες τοὺς μετ' Αὐτοῦ συνεγεροθέντας νεκρούς. Ἡ εἰκὼν εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς Κ.Δ., ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς κεφαλῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφεσ. 1:22. 4:5. 5:23. Κολ. 1:18. 2:10,19), καὶ περὶ τῶν πιστῶν, ὡς σώματος καὶ μελῶν ἐκ μέρους (Α'. Κορ. 12:27. Ρωμ. 12:5. Ἐφεσ. 5:30). Ἡ τοιαύτη εἰκὼν ἐπανειλημμένως ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ὡδὰς (Ὡδ. 3:2. 17:14). Ὁ λόγος δὲ τῆς τοιαύτης παραχωρήσεως τοῦ Ἄδου ἦτο, ὅτι οἱ ἄρχοντες δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ὑπομείνουν τὴν ὄψιν τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὰς Πράξεις τοῦ Θωμᾶ (κεφ. 156) περιγράφεται ἡ σκηνὴ τῆς μετὰ δόξης καθόδου τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἄδου καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀνόδου Αὐτοῦ, «οὗ τὴν θέαν οὐκ ἤνεγκαν οἱ τοῦ θανάτου ἄρχοντες».

Στίχ. 19. Καρπὸς τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δεσμίων τοῦ Ἄδου, τῶν εἰς Χριστόν βεβαίως πιστευσάντων, ἦτο ἡ συνάθροισις αὐτῶν καὶ ἡ σωτηρία των ἐκ τῶν κευθμώνων τοῦ Ἄδου καὶ τοῦ θανάτου ὡς καὶ ἡ ἔνταξις αὐτῶν εἰς τοὺς ἀγίους τοῦ Χριστοῦ. Ἐδῶ ὁ ποιητὴς σαφῶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐκ νεκρῶν

ἐγερθέντων καὶ ἀκολουθησάντων τῷ Χριστῷ καὶ οὐχὶ περὶ τῶν βαπτιζομένων, ὡς ἐσφαλμένως δέχεται ὁ Bernard ("Ενθ' ἀν., σ. 131). Ἡ συναγωγή τῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντων καὶ ἡ μετὰ τοῦ νικῶντος Χριστοῦ ἔνωσις των ἀναφέρεται ἐπίσης εἰς τὰς Πράξεις τοῦ Θωμᾶ (κεφ. 156), ἔνθα μνημονεύεται ἐπὶ λέξει «καὶ ἀνῆλθες μετὰ πολλῆς δόξης, καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς εἰς σὲ καταφεύγοντας παρεσκευάσας ὁδόν, καὶ ἐπὶ τῶν ἰχνῶν σου πάντες ὠδυσαν οὐς ἐλυτρώσω· καὶ εἰσαγαγὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ποιμνὴν τοῖς σοῖς ἐγκατέμειξας προβάτοις». Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι ἡ ἰδέα τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Χριστοῦ μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν συνεπειῶν ἐξαπλοῦται καὶ διευρύνεται κατὰ τοὺς μεταποστολικούς χρόνους, ἀποτελοῦσα προσφιλὲς θέμα καὶ κληρονομίαν τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ρευμάτων.

Τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως καὶ ζωοποιήσεως τῶν νεκρῶν τονίζεται εἰς τὸν στίχ. ἐνταῦθα. Ὁ ποιητὴς βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὠμίλησε μετ' αὐτῶν διὰ ζώντων χειλέων. Ἡ νέα κοινωνία Χριστοῦ-μελῶν ἀποτελεῖ πραγματικότητα ζωσαν.

Στίχ. 20. Ὁ ποιητὴς αἰτιολογεῖ τὴν ἔγερσιν τῶν νεκρῶν, ὡς ὀφειλομένην εἰς τὸν ζῶντα λόγον τοῦ Χριστοῦ, ὅστις οὐκ εἰς κενὸν τρέχει (πρβλ. Ἐβρ. 4:12. Α'. Πέτρ. 1:23). Ἡ ἰδέα εἶναι ἴσως Ἰωάννεις, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν Ἰωάννην, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶναι χορηγὸς ζωῆς (Ἰωάν. 6:63. 5:24).

Στίχ. 21-24. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦν ἔκκλησιν τῶν ἀγίων πρὸς τὸν Χριστὸν διὰ τὴν λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν των. Ἡ σωτηρία ἀποτελεῖ διπολικὸν γεγονός. Ὁ Θεὸς σφίζει ἐξ ἰδίας προαιρέσεως, πλὴν ὅμως ἡ σωτηρία εἶναι καὶ δέον νὰ εἶναι ἀπαιτήσις τοῦ θέλοντος νὰ σωθῆ. Ἡ ἔκκλησις αὕτη τῶν ἀγίων ἀποτελεῖ ὁμολογίαν πίστεως μεστὴν θεολογικοῦ περιεχομένου. Ὁ Χριστὸς ἐξαίρεται ὡς «Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», καὶ «οἰκτίρμων» καὶ «ἐλεήμων», ὡς «Λυτρωτῆς» καὶ ὡς «θύρα». Ἡ ποιητικὴ ὑφή τοῦ τμήματος τούτου, ὁ βιβλικὸς χαρακτήρ τῆς ὁρολογίας καὶ ὁ διθυραμβικὸς τόνος βοηθοῦν εἰς τὸ νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι μᾶλλον πρόκειται περὶ μιᾶς ὁμολογίας πίστεως, ἥτις, πέρα τῆς εἰδικῆς χρησιμοποίησεώς της ὑπὸ τῶν ἐν Ἄδῃ ἀγίων, θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. Ἡ ὁρολογία εἶναι καθαρῶς βιβλικὴ καὶ δὴ ψαλμικὴ, ὡς καθίσταται φανερὸν ἐκ τῶν ἐκφράσεων: «γενοῦ οἰκτίρμων ἐφ' ἡμᾶς» (Ψαλμ. 85(86):15. 102(103):8), «ποίησον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὸ ἔλεός Σου» (Ψαλμ. 85(86):17. 108(19):21), «ἐξάγαγε ἡμᾶς ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σκότους» (Ψαλμ. 141(142):7. 24(25):17), «ἄνοιξον ἡμῖν τὴν θύραν» (Ματθ. 25:11), «Σὺ εἶ ὁ λυτρωτῆς ἡμῶν» (Ψαλμ. 18(19):4. 77(78):35).

Ὁξεῖα διαρχία ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Ὁδὴν ταύτην. Ὁ στίχ. 22 ποιεῖται λόγον περὶ τῆς χώρας τοῦ σκότους, ἥτοι τοῦ θανάτου, καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τῆς σφαίρας τῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας δὲν ἄπτεται ὁ πικρὸς θάνατος

(στίχ. 23). Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Λυτρωτὴς τῶν πιστῶν, ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς μόνος ἀθάνατος.

Στίχ. 25. Ὁ Χριστὸς ἀναπαοκρίνεται εἰς τὴν πρόσκλησιν τῶν ἁγίων καὶ ἐπισφραγίζει τὴν σωτηρίαν των διὰ τῆς ἀποτυπώσεως τοῦ ὀνόματός Του ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν (πρβλ. Ἰωάν. 6:27. Β'. Κορ. 1:22. Ἐφεσ. 1:13. 4:30. Ἀποκ. 7:3). Ἡ ἐπίθεσις τῆς σφραγίδος ἀποτελεῖ σημεῖον κτήσεως καὶ ἀπαλλοτριώσεως πράγματός τινος.

Στίχ. 26. Ὁ ποιητὴς κλείει τὴν ᾠδὴν, βεβαιῶν, ὅτι οἱ ἅγιοι εἶναι ἐλεύθεροι ἄνθρωποι—κατὰ τὸν λόγον Αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ—καὶ ἀνῆκουν εἰς τὸν Χριστόν. Ἡ δούλωσις εἰς τὸν Χριστόν ἀποτελεῖ ἐλευθερίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον τὸ δουλεῦν Θεῷ ἐλευθερία ἐστίν (πρβλ. Β'. Κορ. 3:17. Ρωμ. 8:21. Γαλ. 5:1,13). Οὕτω διὰ τοῦ στίχ. τούτου ὀλοκληροῦται ἡ ἀπὸ τοῦ στίχ. 15 ἀρξαμένη περιγραφή τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν δεσμίων τοῦ Ἄδου, μεταχθέντων εἰς τὴν χώραν τῶν ζώντων καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

Ἡ περικοπὴ αὕτη τῆς ᾠδῆς (στίχ. 15-26) εἶναι σπουδαιοτάτη ἐξ ἐπόψεως θεολογικῆς, διότι ἐν αὐτῇ ἐκτυλίσσεται καὶ διατυποῦται λεπτομερῶς ἡ λυτρωτικὴ σημασία τοῦ θανάτου καὶ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Χριστοῦ, κατὰ πρώτην φοράν ἐνταῦθα, ὡς βεβαίῳ ὁ J. Daniélu⁴⁸. Ἐπίσης ὁ θάνατος ταυτίζεται πρὸς τὸν Ἄδην, τοῦ ὁποῦ τοῦ βασιλείου δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸ στερέωμα, ἀλλ' εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, μέχρι τῶν ὁποίων ἔρχεται ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ θανάτου Του. Ἐπίσης ἐκτίθεται ἐνταῦθα ἡ συνομιλία τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν νεκρῶν καὶ τονίζεται τὸ βάπτισμα τῶν Ἁγίων διὰ τῆς σφραγίδος ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἰδρυσις τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελουμένης καὶ ἐκ τῶν ἐγεθέντων ἁγίων⁴⁹. Βεβαίως ὁ συγγραφεὺς εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ θεολογικοῦ πλαισίου τῆς ἐποχῆς, ἐφ' ὅσον ἰδέαι τινὲς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἄλλα ἔργα τῆς περιόδου ταύτης⁵⁰. Ἡ ἐν τῇ ᾠδῇ ὅμως ταύτῃ ἐκθεσις τῆς διδασκαλίας αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας λαμβάνει νέας διαστάσεις καὶ ἐκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα, συνθέτουσα τὴν εἰκόνα τῆς νέας πραγματικότητος καὶ τῆς ἐνώσεως τῶν πάντων, ζώντων καὶ τεθνεώτων, ὑπὸ μίαν κεφαλὴν, τὸν Χριστόν. Οὕτω, λοιπόν, ἡ ὅλη συλλογὴ τῶν ᾠδῶν κλείει μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὴν δημιουργίαν τῆς νέας κοινωνίας, ἐν Χριστῷ, ἀναστάντι καὶ ζωοποιήσαντι τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους, συγχρόνως δὲ συντριψάντι τὰ δεσμὰ τοῦ Ἄδου καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς βασιλείας τοῦ θανάτου.

Καὶ ἡ τελευταία αὕτη ᾠδὴ ἐπισφραγίζεται διὰ τοῦ («Ἀλληλούϊα»).

48. «Odes de salomon». Ἐνθ' ἄν., σ. 680.

49. Daniéλου, Ἐνθ' ἄν., σ. 681.

50. Daniéλου, Ἐνθ' ἄν., σ. 681.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- 1) Αί ἐντὸς παρενθέσεων λέξεις ἢ φράσεις ἐτέθησαν πρὸς διασάφησιν τοῦ κειμένου.
- 2) Τὰ ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ γνωστικοῦ ἔργου «Πίστις-Σοφία» εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῆς εἰς τὴν ἐλληνικὴν μεταφράσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Λεων. Πολυμεροπούλου (πολυγραφημένη ἔκδοσις), Ἀθῆναι 1962.

ΑΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

- B.E.P.E.S. = Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων.
C.B.Q. = Catholic Biblical Quarterly.
J.B.L. = Journal of Biblical Literature.
J.Th.St. = Journal of Theological Studies.
N.T. = Novum Testamentum, New Testament, Neue Testament.
R.B. = Revue Biblique.
Th.D.NT. = Theological Dictionary of the New Testament.
Z.A.W. = Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft.
Z.N.W. = Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft.

Βιβλιογραφία.

Κατωτέρω παραθέτομεν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων, ἅτινα ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν συγγραφὴν τῆς παρούσης μελέτης. Ἡ χρησιμοποίησις ἐργασίων τινων, ἀναφερομένων εἰς τὸ ὑπὸ ἔρευναν θέμα, κατέστη ἀδύνατος. Διὸ καὶ αἱ εἰς αὐτὰς παραπομπαὶ γίνονται ἐμμέσως.

A b r a m o w s k i R., «Der Christus der Salomooden» εἰς Z.N.W. 35 (1936), σ. 44-69.

A r n d t W. V. — G i n g r i c h F. W., A Greek-English Lexikon of the N.T. and other Early Christian Literature, Chicago 1957.

A r n i m J., Stoicorum Veterum Fragmenta, vols. I-IV, Stuttgart 1964.

- Barrett C. K., *The Gospel according to St. John*, London 1970.
- Bauer W., *Die Oden Salomos*· εις *Klein Texte...* 64, Berlin 1933.
- Βέλλα Β. Μ., *Γραμματική τῆς Ἑβραϊκῆς Γλώσσης*, Ἀθῆναι 1959.
- Τοῦ Αὐτοῦ, *Τὰ Ἑβραϊκὰ χειρόγραφα τῆς Κοινότητος τῆς Δαμασκοῦ*, Ἀθῆναι 1961.
- Τοῦ Αὐτοῦ, *Ὁ Παῖς Κυρίου*, Ἀθῆναι 1969.
- Bernard J. H., *The Odes of Solomon*· edited with Introduction and Notes· εις *Texts and Studies*, vol. VIII/3, Cambridge 1912, reprinted 1967.
- Bonnet M., *Acta Apostolorum Apocrypha*, vol. II, Hildesheim 1959.
- Braun F. — M., *Jean le Théologien et son Évangile dans l'Église Ancienne*, Paris 1959.
- Bultmann R., *The Gospel of John*, Oxford 1971.
- Carmignac J., «*Les affinités qumrâniennes de la onzième Ode de Salomon*»· εις *Revue de Qumran* 3 (1961-2), σ. 71-102.
- Τοῦ Αὐτοῦ, «*Un Qumrânien converti au Christianisme: l'auteur des Odes de Salomon*»· εις H. Bardtke, *Qumran-Probleme* (*Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin: Schriften der Sektion für Altertumswissenschaft* 42), Berlin 1963, σ. 75-108.
- Charlesworth J. H., «*The Odes of Solomon — Not Gnostic*»· εις *C.B.Q.* 31 (1969), σ. 457-369.
- Τοῦ Αὐτοῦ, «*Les Odes de Salomon et le Manuscrits de la Mer Morte*»· εις *R.B.* 77 (1970), σ. 522-529.
- Τοῦ Αὐτοῦ, «*Qumran, John and the Odes of Solomon*»· εις *John and Qumran* (edited by J.H. Charlesworth, London 1972), σ. 107-136.
- Charlesworth J. H. — Culpepper R. A., «*The Odes of Solomon and the Gospel of John*»· εις *C.B.Q.* 35 (1973), σ. 298-322.
- Cohn Leop. — Wendland P., *Philonis Alexandrini Opera*, vols. I-VII, 2, Berolini 1962.
- Daniélou J., «*Odes de Salomon*»· εις *Dictionnaire de la Bible*, Suppl. VI, σ. 677-684.
- Dupont — Sommer A., *The Essene writings from Qumran*, New York 1962.
- Frankenberg W., *Das Verständnis der Oden Salomos*· εις *Beihefte zur Z.A.W.* XXI, Giessen 1911.
- Grant R. M., «*The Odes of Solomon and the Church of Antioch*»· εις *J.B.L.* 63 (1944), σ. 363-377.
- Τοῦ Αὐτοῦ, *Gnosticism and Early Christianity*. New York 1959.

- Hennecke E. — Schneemelcher W., Neutestamentliche Apokryphen, I-II, Tübingen 1959/1964.
- Jonas H., The Gnostic Religion, Boston 1970².
- Καράβιδοπούλου Ἰωάν., «Ἡ περὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου διδασκαλία Φίλωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως» εἰς «Θεολογία», τομ. ΛΖ (1966), σ. 72-86, 244-261, 372-389.
- Klijn A. F. J., The Acts of Thomas: Introduction-Text-Commentary, Supplement to N.T. V, Leiden, 1972.
- Lagrange M. — J., Évangile selon Saint Jean. Paris 1925².
- Lohse Bern., Die Passa-Homilie des Bischofs Meliton von Sardes· εἰς Textus Minores, vol. XXIV, Leiden 1958.
- Mansoor M., The Thanksgiving Hymns· εἰς Studies on the Text of the Desert of Judah, III, Leiden 1961.
- Ménard J. — E., L'Évangile de Verité, Leiden 1972.
- Mingana A., «Odes of Solomon»· εἰς Hastings, Dictionary of the Apostolic Church, vol. II, Edinburgh 1954, σ. 100-106.
- Μπαλάνου Δ. Σ., Πατρολογία, Ἐν Ἀθήναις 1930.
- Μπρατσιώτου Π. Ἰ., Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, Ἐν Ἀθήναις 1937.
- Newbold W. R., «Bardaisan and the Odes of Solomon»· εἰς J.B.L. 30 (1911), σ. 161-204.
- Odeberg H., The Fourth Gospel, Amsterdam 1968.
- Quasten J., Patrology, vols. I-III, Maryland 1962/4.
- Robinson J. A. T., The Body. A Study in Pauline Theology· εἰς Studies in Biblical Theology, No 5, London 1966.
- Sanders J. T., The New Testament Christological Hymns· Their Historical Religious Background· εἰς Society for N.T. Studies, Monograph Series, 15, Cambridge, University Press, 1971.
- Schnackenburg R., The Gospel according to St. John, vol I, New York 1968.
- Schmidt C. — Ibscher A., Kephalaia, manichäische Handschriften der Staatlichen Museen Berlin, Band I, Stuttgart 1940.
- Stacey W. D., The Pauline View of Man in relation to its Judaic and Hellenistic Background, London 1956.
- Στεφανίδου Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήναις 1970³.
- Τσάκωνα Β. Γ., Τὸ φιλολογικὸν καὶ θεολογικὸν πρόβλημα τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἀπόστ. Παῦλον, Ἀθήναις 1966.
- Τοῦ Ἀύτοῦ, Ἡ Χριστολογία τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, Ἀθήναις 1970.

- Τοῦ Αὐτοῦ, *The Angelology according to the later Jewish Literature (Apocrypha-Pseudepigrapha)*, Athens 1963.
- Χαστούπη Α. Π., *Τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης Ἐγχειρίδιον Πειθαρχίας*, Ἀθῆναι 1957.
- Χρήστου Π., «Ἡ Ὑμνογραφία τῆς Ἀρχαῖκῆς Ἐκκλησίας» εἰς Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμ. 3, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 55-108.